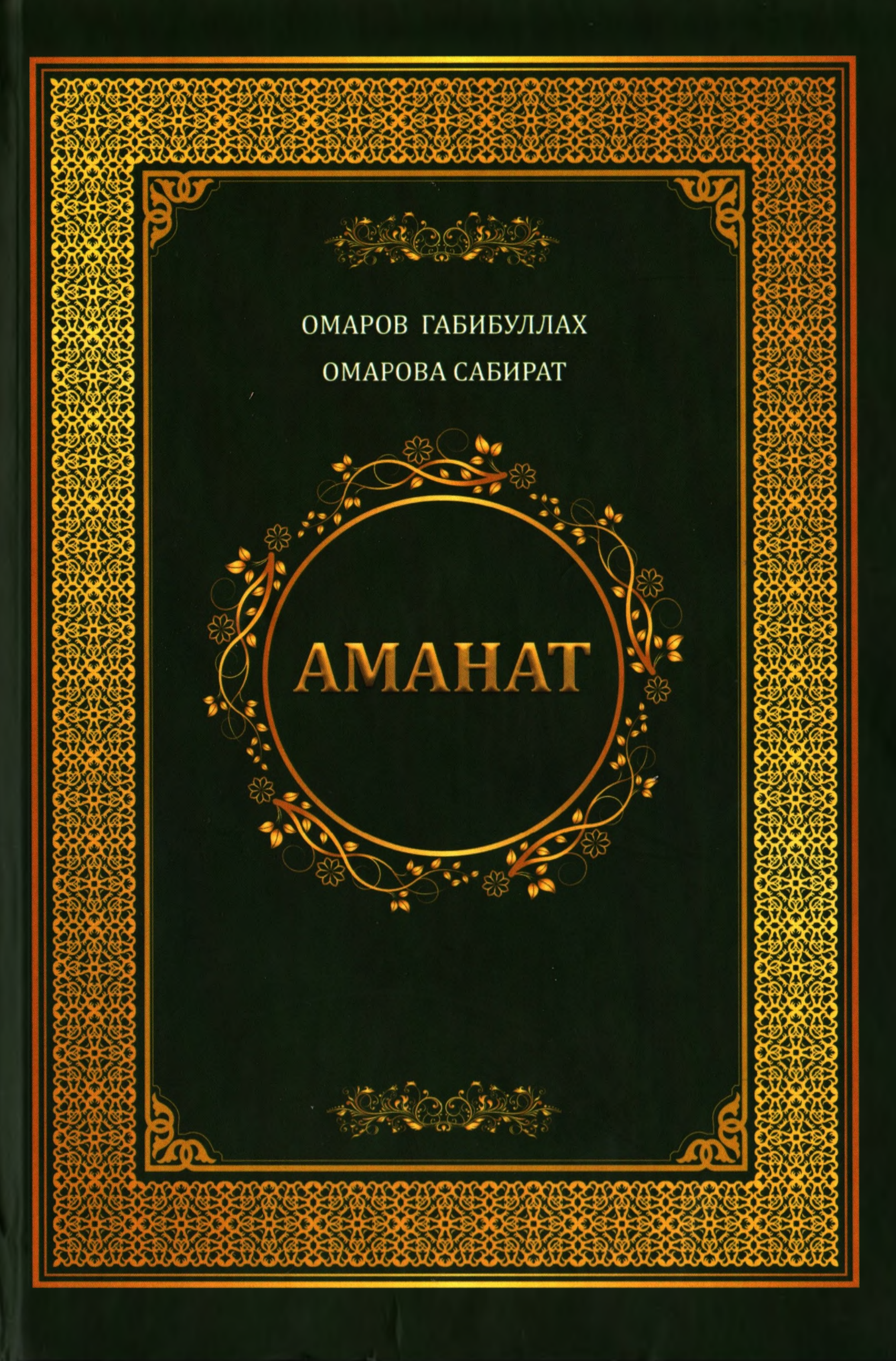

ОМАРОВ ГАБИБУЛЛАХ
ОМАРОВА САБИРАТ
АМАНАТ

Омаров Габибуллах
Омарова Сабират

АМАНАТ

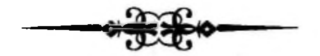
Махачкала 2021

УДК 82
ББК 84
О-57

Омаров Г.О., Омарова С.О.
О-57 Аманат. – Махачкала: АЛЕФ, 2021. – 212 с.

ISBN 978-5-00128-729-2

ISBN 978-5-00128-729-2

Выражаю благодарность всем, кто содействовал выходу данной книги на свет:

Гаджи Алхасову - журналисту, поэту, литературоведу, без которого трудно себе представить современное литературное творчество малочисленного агульского народа. Его усилиями в значительной степени обработано поэтическое наследие покойного Габибуллаха Омарова.

Отдельная благодарность ему и поэтам - переводчикам Бести Пифтиевой и Игорю Ковалёву за переводы на русский язык.

Также выражаю глубокую признательность моему племяннику Омарову Алавудину, племянице Мадине Халифовне, моим детям Динаре и Шамилю за моральную и материальную поддержку проекта.

Спасибо всем.

Сабират Омарова - дочь поэта.

О творчестве Габибуллаха Омарова
(1938-2005)

Творчество Габибуллаха Омарова для агульской литературы - явление значимое. Это не просто стихи очередного мастера, искусно владеющего техникой стихосложения, но и большого поэта с нелегкой судьбой, глубокого лирика, тонкого мудреца и философа, который мужественно, а порой и с иронией переносит свою боль и выражает радость от всего того, что пришлось ему пережить. Габибуллаха Омарова невозможно не читать вдумчиво и всерьез, ибо его стихи вместе со смыслом, с музыкой рифм и созвучий, как порыв волшебного ветра переносит читателя в иное измерение бытия, где до сих пор ему не пришлось побывать.

Родился поэт в высокогорном селе Бедюк Агульского района. Литературой начал увлекаться довольно рано, хотя как поэт обозначил себя в общественном пространстве небольшим сборником стихов «Че Агъул («Наш Агул»)" лишь в конце восьмидесятых годов прошлого столетия. Великолепный врач по первому образованию, который пользовался невероятным уважением среди земляков, и не менее уважаемый историк по второму образованию (закончил исторический факультет Дагестанского государственного университета) он также страстно отдавался литературе. Габибуллах Омаров не только писал стихи, что было не в новинку для небольшого, хоть и бесписьменного на тот момент народа, но и первым начал пробовать силы в больших жанрах. В архиве поэта обнаружены довольно серьезные по объему и степени завершенности наброски к первой агульской поэме «Сарфун», в которой поэт сквозь поэтическую призму пытается выразить свое отношение к прошлому немногочисленного агульского народа. В последующем опыт, приобретенный при работе над набросками «Сарфуна», поэт использовал при создании и других своих больших произведений, таких как поэмы «Аминатан кьисмат», «Чу1лан ц1ахун шегьиди» и др./

Габибуллах Омаров - многогранный поэт, ему удается многое, но прежде всего он проникновенный лирик. В его стихах жизнь как будто приобретает ту завершенность, которой в обыденности не всегда ей достает. И в то же время поэт стремится показать ее в реальных событиях, без которых жизнь сама по себе, кажется, и особой ценности не представляет. И надо сказать, поэт преуспевает и в этом. Но мастерство, умение, чувство слова, то есть, все то, что необходимо в поэтическом

ремесле, придут потом через многие годы. А вначале была бесконечная вереница страданий. /

Габибуллах Омаров родился незадолго до войны. А детство его пришлось на непростые, полные драматизма военные и послевоенные годы, когда вся земля, казалось, корчилась от мук. Боль и беды шли сплошной стеной со всех сторон. С лихвой выпало их и на долю будущего поэта. Именно в эти годы он лишился родителей и остался один лицом к лицу с этим суровым миром на попечении брата и сестер, которые сами нуждались хоть в какой-то помощи со стороны. Жизнь поставила будущего поэта на грань выживания. Но Габибуллах Омаров вопреки всему, что выпало ему на долю, остался жив. Судьба смилостивилась над ним, семья брата, в том числе супруга брата приняла его как родного сына, любимые сестры как могли посодействовали этому. Впоследствии жизненные коллизии, которые он пережил и благодарность родным, что помогли ему в тяжелые годы, нашли отражение в его поэме «Аминатан кьисмат («Судьба Аминат»)». Она посвящена близким поэту людям и во многом имеет автобиографичный характер. Именно эти обстоятельства нашли наиболее яркое выражение и в его стихах. Поэтому неудивительно, что много стихотворений поэтом создано в надрывных тонах, в чрезмерно болезненном напряжении. При их чтении может сложиться представление, что поэт, описывая муки прошлого, впадает в экзальтацию - настолько высок трагический накал в них. Порой голос его напоминает «глас вопиющего». Но на самом деле он стремится высказать свою боль от пережитого и таким образом освободиться от нее, он хочет через поэзию поделиться с читателем грузом тех страданий, которые выпали ему на долю.

Таковы его стихи «Замана («Время»)», «На акьай ятумис чара? («Кто поможет сироте?», «Вахтт сарафий («Время было другое»)» и многие другие./

Однако Габибуллах Омаров не только поэт, видящий мир в трагических тонах, он еще и глубокий лирик, умеющий зорко подмечать сокровенные тайны природы. У него ярко представлены пейзажные и любовные стихи, которые, где-то сливаясь в единый поток, а где-то самостоятельно протекая, но всегда соблюдая законы поэтики, уводят читателя в далекие края гармонии и красоты. Лирика - это его базовый творческий ресурс, где он чувствует себя в своей волшебной среде. Таковы его высокохудожественные, я бы сказал, эталонные стихи, «Береяр («Сезоны»)», «Угъунихи, угъуни («Закапал дождь»)», «Такабур («Прелестница»)», «Мух1убат («Любовь»)» и другие. Стоит отметить и то,

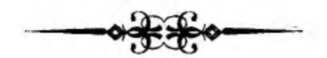
что именно из-за таких, очаровывающих качеств многие стихотворения поэта переложены на музыку и поются в народе./

Самостоятельным направлением представлена в творчестве Габибуллаха Омарова и философская поэзия, зрелая по мысли и безмерная по глубине. Одаренная личность и великолепный интеллектуал он еще при жизни заслужил в народе негласное звание мудреца и особое отношение к себе. Он мог сочетать в стихах единым изящным узором и мудрость, идущую от веков, и жизненные постулаты современного мира. Поэтому философская поэзия Габибуллаха Омарова притягательна для читателя, она завораживает своей глубиной, не отпускает долго. Отсюда чтение философских стихов поэта, таких как «Ирк1уран хиялар («Сердечные помыслы»)», «К1иб хъа хьехъ («За нами стоит смерть»)», «Х1у1ринттар («Сельчане»)» и многих других требует от читателя вдумчивости, подготовленности и способности воспринимать глубинный смысл, заложенный в них./

Творчество Г.Омарова интересно и в стилистическом плане. Здесь наиболее характерной чертой является обращение поэта к пластам старой лексики родного языка, которая уже почти не употребляется. Помимо того, что этот акт является одним из действенных мер по сохранению исчезающего языка, он, как и поэтический прием помогает создать панорамную картину изображаемого, как сказали бы сегодня - картину с 3D- эффектом. Возвращение в речь, в обиход полузабытой лексики в условиях исчезающих языков малочисленных этносов, обращение к глубинным ресурсам языка - это очень удачная находка поэта и патриота. Помимо этого в творчестве Г.Омарова отмечается целый ряд и других интересных с точки зрения поэтической стилистики приемов./

Габибуллах Омаров при жизни успел выпустить лишь одну книгу, о чем было упомянуто выше. Но сегодня его дело, творческие начинания продолжает его родная дочь - Сабират Омарова. Ее стихи наряду с творчеством отца отдельной рубрикой представлены в предлагаемой книге. Для Сабират это дебют, который, как ожидаем, будет небезуспешным. Многие стихи Сабират Омаровой, как и ее отца, переложены на музыку и поются в народе. Поэтому здесь в дуэте отец и дочь Омаровы будут смотреться гармонично и интересно. Старшего Омарова уже нет в живых, но его дочери Сабират от себя искренне желаем дальнейших успехов на избранном поприще./

Гаджи Алхасов – филолог, журналист, поэт.

Мег1елим

Камаллу кас, тарбиятин к1или вун,
Фуш и ле вас бурджлу даваф, мег1елим?
Инсанвелдин къайда яг1ар акьуна,
Вун ихи чек хилар кихьуф, мег1елим.

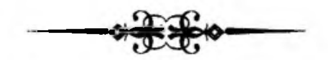
Вун багъманчи, зун ве багъдин мейва э,
Ве гьар са гаф, гьар мажлисил далда э,
Икьуб-гъузуб, хъуттурфуб ве къайда э,
Ве тарбия эхи гьурк1уф, мег1елим.

Хабар гъушас эркекивас, дишийвас,
Шиникквивас, жагьиливас, къарийвас.
Джаллабури иц1аф са кьимат и вас,
Вун и г1илмин чирагъ кик1уф, мег1елим.

Йирк1в мертти э, мезуран фи ширини,
Халкьдис чашна, къанажагъ ве дарин и,
Ве насилар, ве тахлукьар къалин и,
Игит пас ве ттур лайикъ и, мег1елим.

Кканчи учис х1уькуматин к1ил хьурай,
Кканчи, г1алим диливар- инсан хьурай,
Кканчи 1уьммурдиъ арта хьил хьурай,
Джик1ес ккидав ве пай кидаф, мег1елим.

Г1уммурдин багъ аркъая вун безетмиш,
Ч1ире курар хьефта ли вас бегелмиш,
Ижвелихъди даим ве йирк1в чалишмиш,
Гьале вун и час чашна хьеф, мег1елим.

Гуьлназ

Яраб бе иркӀурал зун алмегьан,
ЭмкӀикесра агвай амегьан,
БицӀи ул ийчира хъумегьан,
Жинаба умуд кимегьан?

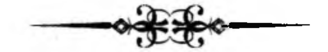
Вахттар хьин руцу кьуӀдра хъай,
ЦӀабрухъянар суман лухъай,
Шатти гарданариъ ахъай,
Зе иркӀурал алме гьа.

Бахтт ай хье кьуӀн кьисмат хьубаъ
Дайинайчин ваш зус туба.
ГъалатӀи ги акьуб зурба.
ХӀакьди зе вахъ ул хъуме гьа!

Дардлу хьуна хье кьуӀн иркӀвар,
Зун афархьуф эва хабар?
Ийгьан хьин хье кьсимат-кьадар?
Зе вак ул-умуд киме гьа.

ЙгъцӀур истти дакьай лагьиж,
Сир жандиъ ай хьуни фалиж.
АчмархӀя гьел иркӀураъ шиш.
Зав хье кьуӀн ишкил фаме гьа.

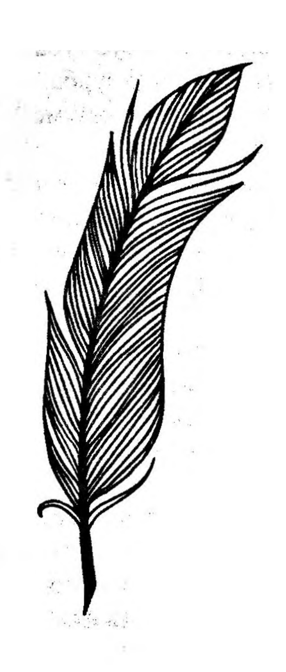
Акьунива бе кӀили тӀакь?
Гьел шав магъа дахьас ахӀмакь.
Аттархьаси аралди хӀакь,
Ваш и савкьатар зав фаме гьа

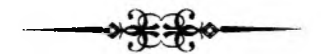

***

Фи э чве мурад, тукар,
Г1у1лин рагъива?
Шуварис файшу сусар,
Ирк1вар сагъива?

Мурад т1алаб акьучин,
Хъучатасигьан?
Кканди пуна фацучи
Кьисмат хьасигьан?

Че кьисматар

Мата чес даъа туьгъметар -
Несиларис миннати.
Чел алчархьу зегьметар -
Че биц1игунан кьисматий.

Дадар девг1ийъ ай иъ латай
Чин х1урари хьуни угь атай,
Кьу1рдин алух - ц1уре хьватай -
Че биц1игунан кьисматий.

Шавлар алеф чаппар лат1у,
Бахттлу ий лап алгъат1у.
Шумар-шалам муъул ат1у -
Че биц1игунан кьисматий.

Фи ийчин дух1яй къанфит-ширин,
Т1аг1ам адай жагвар гунин,
Пайикес ат1уб к1илди дуйин -
Че биц1игунан кьисматий.

Яхун хъу1си, уркъу улер,
Жандик кидай т1ушас гьунер,
Гъазе п1яжар, мархъвяр-бунер -
Че биц1игунан сурсатий.

Къутармиш хьуб дек1ина чин
Зурба кар ий, фас акьай жин?
Чара акьуб фунис гашин -
Че биц1игунан кьисматий.

Дуягь вей ахир тараш,
Кьу1ссе хьуни хьасти са яш.
Масан хъухьуб са сур лаваш -
Мурад-Аллагь, че кьисматива?

***

Маргъар суман исар хъуфай,
Фас сафилди хаб хуттурфай?
Алцас вейчуг г1уммурдив фай
Ушу вахттар къулерилди.

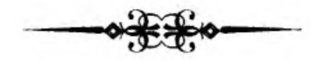
Сарх1атива ягъди гъузас,
Йаваш хьуттар хъучахъихьас?
Шав, гьел элдис лагьиж акьас
Агу курар улерилди.

Ушу г1уммур магъа - «фана»,
Х1у1ппар-х1у1чарин замана,
Дапуна гьел э кьана,
Гъушас бахтт хье хиларилди.

Дегишбялар хьунде йарка
Акьайдава хьин хьес барка?
Веси хаб ижбялихъди дарка
Вахттар хье к1иларилди.

Прим. йрака - слово с неясным значением (?)

Берeяр

Ач1ар-ч1урфар фацу ккехун -
Кьу1рди дуйис ккихьу ахун...
Чараваяр хьуна яхун,
Хуттурф кьу1рдин г1аламатар.

Ярхе вей хаб турукьис ягъ
Г1аршаристти рукьая рагъ,
Алаф аметтин малар э сагъ -
Гьамур хьидин г1аламатар.

Фи кканчи к1ежикди лик1,
Акьу фикир хьастта гъарик1,
Гьар ваг1дай ялгуни рик1 -
Гуьзел г1у1лин г1аламатар.

Ккегъдивуна ккирк1уни г1у1л,
Гьар са мейва хьуни бул,
Акье сифттан мек1ер кьабул -
Мур э цулин г1аламатар.

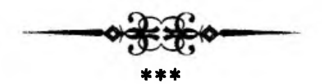
Кканчи укье, кканчи вас гьиш...
Т1абиг1атар вея дегиш,
Инсан, ваш вун акье вардиш
Агвас дуйин караматар.

Прим.

ттурукь - период весны продолжительностью 10-15 дней, наступающий после эр

Мейва - плод, вид урожая, продукция

Т1абиг1ат - природа

***

Зун вея - чун сакьурай,
Ирк1уралас гъамата.
Миннати х1у1рар-хулар -
Зе кканеттик кемата.

Харч1-булахин ругъу хьед -
Зун вас ату аманат...
Мугъаят ухь вун мурад,
Дахьурай вас хиянат.

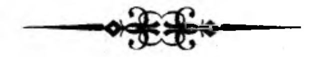
Сифттайлас лайсан суман,
Вун ширинди угъани.
Гьел мерккун кьвали суман,
Валлагь, зус вун ругъуни.

Зун хабаъ фацу тукар
Вас файинде савкьати.
Ц1иялди ай хьин дахьуб,
Факьас хьаси - кьисмати.

Вун и савкьат т1убалин
Кьаш лархьуна гулуни...
Вахъ умуд хъай гъузуна,
Зе жан-жигер ц1уруни.

Вазалан муч1ар хьуна,
Вун агвайра андахи.
Чве баван ч1аларилди,
Гьич зе умуд киндахи
Баду1хъ Пирдам

Лагьиж хьуни элдис бет тур
Маг1ни хьуна агъдиву тур,
Диши-тайфа вея къудур,
Бе жил киркьуф, Баду1хъ Пирдам.

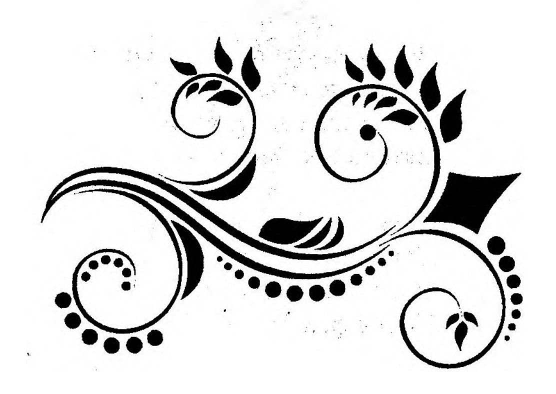

Ккане руш бе х1ядариг1 г1я,
Гуьнейъ ае г1у1дариг1 г1я,
Ире ц1антук-тукариг1 г1я-
Мева дартлу Баду1хъ Пирдам.

Уху х1у1рин акье таг1риф,
Дагурай хье бина заг1иф,
Илгурай хъумий х1айиф
Бе маг1нияр Баду1хъ Пирдам.

Ц1айлапанар хьуна дусттар,
Мяртти ий ирк1уран кьасттар,
Ушуна а гъел хье бахттар,
Фурс гъудушас, Баду1хъ Пирдам.

Алахум-суй ибхъ алихьу,
Жегьилар ли вал хьеб алихьу,
Агъулар вахъ умуд хъихьу,
Шав, шад акье, Баду1хъ Пирдам.

Шамиль

Кьу1 бярш иси игит ттур
Сибил ал элдин.
Ли бе къалхан, ли бе тур
Ппаччагьий халкьдин.

Шади чин лихьас бе ттур
Эркек веледил,
Дагъусттандин халкьдин нур
Личи эвледил.

Лишинай курас акьас
Бет тур, бе тарикъ.
Къафкъаздин рах1бар агъас
Хьуни вун лайикь.

Ярагъи Мах1аммедий,
Бе садпу муьршид,
Г1адалатна шариг1ат
Сад акьу игит.

Чашна хьуни бе г1уммур
Ликьярис суван,
Ух1у1нде намус, абур
Ватанин, хулан.

Низамлу х1укум, къанун
Шариг1ат, ислам,
Яракь ий бе дуз закун,
Сибив фай салам

Шамиль халкьдис э багьа -
Зе диндин имам.
Бе мурад - че азадбял
Хьуна а тамам.

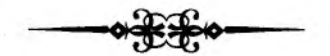

Мух1убатдин чашна дайва
Хье кьу1н хъай ярх1у1 ишкил?
Ух1яс дахьу ахиралди,
Нан акьурай ли бе к1ил?!

Ккеттихьуна сад-сайккес хил,
Фидах1ан ий зун вал бахил.
Дахьуна вахъ сабур-намус,
Акьунихи ваш зун сафил.

Нахчир хьуна алурцай вал,
Алчадатай сараттин ч1ал.
Узу бахча ч1ирхьуни зе,
Г1ягъахъуна кьяе г1ач1ал…

Муслимат

Иркlв утlуна хьуни мур.
Жан рукъукъуна бяя кlур.
Гlакве кьуl ул хьаси кур
Вун дахьучин, Муслимат.

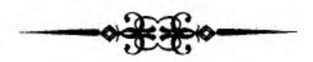
Кlаре унетlар-улар,
Жили рукьа кучарар…
Шав ваш гъумуша чlалар
Сараттарин, Муслимат.

Цlа лихьуна зун какаб
Акьубива бе матлаб?
Язукъ бяйдагьан яраб
Ятум жандин, Муслимат?

Тукулас уьтт гъушайде,
Мумун рагlяр акьайде,
Жиж атай вал лурцайде
Варв э зун вас, Муслимат.

Гьали бе дадас-бавас
Гьатава вун тин агъас?
Цулис цlекlинар акьас
Разибял тин, Муслимат.

Фийчи иркlуран хиял
Хlяр акьас э зун цlиял.
Гъалатlар акьас хlулал
Хьеш гъел сад-сайс, Муслимат

Агъул-дере - г1азиз Ватан,
Зе иркlв э вун, зе сифтта муг.
Бе чайлахар, суван к1илар
Чуни жаннатин багъа руг.

Агъул-ватан хьуни варха
Ми хье къадар э, хье кьисмат.
Фиттикес акьа гьел арха? -
Кканда зус вун хъуда лазат...

Агъул, зус вун зе уху ч1ал,
Зе фикирар, зе хияли.
Шатти агвас ве х1ал-авх1ал
Вун хъагубахъ зун ц1ияли.

Агъул ч1ал, ве фи ий тахсир
Дусах дивас къазаматиъ?
Х1яр акьуб хье тарихин сир
Несиларис аманати.

Ликьяригьан хьин Аллагьди
Г1арш-суван к1ил кьисмат акьу,
Са кьац1 гуни гьич рах1атди
Фачадархьа рукъал акьу?

Завул але нахчирисра
Магъу-дере карамати.
Хьин дерейиъ лихьу ракъяр
Агуттарис г1аламати.

Алчатуна ц1ае дуйел,
Ч1ал вун халкьдис хьурай панагь.
Къуллугъ акьас ч1алас гуьзел...
Дакьаттарис хьурай гунагь

Фацанас хьин лайикьде мукь,
Гъушахилди хье халкьди худ.
Лагьиж хьаси агъул-г1ашукь
Пуна, Х1абиб, кия умуд.

***

Г1акве улер сукъур хьуна агвай андахи,
Ширин мез лал хьуна гъургъай андахи,
Ябурар бу1шше хьуна унбяй андахи -
Жуваб тин суъалис, вахъ х1ал хъундава?

Аттумбдин бумб кедархьа къалхан
Агъас лайикьдеф ий хье ватан...
Ирк1уран ярх1у1н сагъ хьуна бяс архан
Дуйиъ дарман акьа жарах1 андава?

Эркеки пуна лахьуни ваш бармак...,
Нафс къалин ий халкь акьуни х1алак,
Ч1аларилди варин дардарис кумак,
Курар тасттикь акьа мах1фар хъундава?

Эгьан вун улматис и жаза,
Шариг1ат-г1адат - чел лихьуна а къаза,
Г1у1лин гуьне хьуна кьу1рдин къуза,
Жандин уфул яваш акьаф андава?

Теркишин х1ал суман ишанил фацу,
Дивуна гъузагьан вахтт дуел руцу?
Х1яккул х1исабий вун уьлкейхъ хъацу,
Иркв х1я хьубан кьадар андава?

***

Вахъ хъухуна ижи сифтта бина,
Ачархlуlни че кlилар гъвандин дунаъ,
Агвай-агвай дунйагь бяйа фана,
Вав дин-тlаглат гьич фандава Фатlимат?

Маглни вакеси - агъмяма хъял,
Гьелива вун хьуф гъамлу, Фатlимат?
Зе иркlураъ гъаммиша ахъай кьял,
Ваши акьуф вун къаллу, Фатlимат.

Зе фи тахсирий ккан хьуба вун?
Фаси духlуlф мухlубат-къанун..
Ахир-кlил духlяй, вей азгъун,
Футна-чlаларихъ хьуни вун, Фатlимат.

Зун агухlала улер акьай кьуlрчlе,
Хье араяр ахир хьуни глучlе,
Зун ада дуягь хьурай вас мучlе,
Гъвандилас ругъу иркlв ае Фатlимат.

Пашмани, валлагь, ве ттур фацунде,
Вахъай са кьулерил глуммур алцунде…
Цlабрухъяни зун хярар угунде,
Бахттикъара бавас уху Фатlимат.

***

Цулин тереб, кьу1рдин аяз,
Г1у1лин рагъухъ эва ц1иял?
Эран тукар, фи э къараз? -
Уп гъал чве ирк1уран хиял?

Т1имирхье, ирк1в, белки шад вахтт
Вес ккиефи - дахьас гъафил…
Фиштти гъушай хьес дайи бахтт?
Шав, дакьас хьин ирк1вар сафил.

Тукар ч1игиб вахтт дахьуна,
Т1абиг1атдин мусибати.
Лец1ул мерккvар кьу1рд дахьуна
Лихьуб, зурба г1аламати.

Рагъун нурар, ккеттик1 сара,
Ккеттик1 гъал чун къирийриккес.
Мерккв хьу жандис акье чара,
Хабар гъуше че х1алдикес.

Макьа кьисмат вун кьярукар,
Хъуттихьи мукьам даъахи.
Сабур акьас, я футнакар,
Ми девг1ин макъам даъахи.

Замана

Че к1илилди фас хъайифи,
Х1арам-зада, замана?
Ижеф Аллагьди дайифи
Гунагькар хьуна, замана.

Х1у1й андава вас дин, иман,
Ирк1в фас ч1ире хьуфи инсан?
Гъудушас, шав, гардани къан,
Зулумкар хьуна, замана.

Динагълиди акьай агвас,
Къаних дахьас х1арам г1ут1ас.
Бейниванар макьа угас,
Маг1рифат хъуда замана.

Гъучик1ай фас ч1ире емиш,
Акьафи халкь зегьерламиш?
Бугъа алчмика къизмиш
Элдин иъ ухас, замана.

Дегийс кьут1 гъучик1а къайда
Хьуна халкьдис анда файда,
Ахир фиштти вейчи х1у1йда,
Гьич хъухуб хъунда замана.

Зун ваш халкь акьу г1асе лук1,
Фас ярх1у1фи зе к1илин к1ук,
Рух1 аттива ахиран х1унк1,
Хъакьас адата замана.

Миллатин сарин хьу ара,
Накес хьасигьан вас чара?
Ватан хьуна вара-зара,
Негъвар алата замана.

Баван къадри анда велед…
Нан акьай хьин мишттин эвлед?
Насил хьуна а набелед,
Намус гулуна, замана.

Хьуб лазим даъа сарх1ат
Че ирк1варис вейде рах1ат,
Гулуна дадарин г1адат,
Инсанвел фанда, замана.

Первердигар

Шикур хьурай бе х1ябялдис,
Зун ве лук1и, Первердигар.
Вун халкь акьу инсанвелдис
Таг1лукьи, Первердигар.

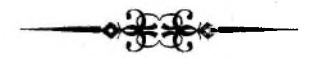
Вахттуналди ерхьи ягъан
Халкь акьуна жумла г1алам,
Чес латуна якьу калам
Шад акьуни, Первердигар.

Ц1амуя агъзур г1аламис,
Иц1айде ве х1укумдис,
Хъай ваш халкь акьу ризкьийс,
Вас шикури, Первердигар.

Вак эхи че умуд киеф,
Че гунагъна суваб х1у1еф,
Ве хилиъ хьу ижеф-кьяеф,
Вас шикури, Первердигар.

Лук1ар, ли вал аха илам,
Хили гъушуна бе калам,
Даъиман иц1ас вас салам
Чин х1азури, Первердигар.

Х1яр акьунде чес дин, иман,
Бяф хъухуна ахир-заман,
Че вари дардарин дарман
Гъали вуни, Первердигар.

Хьурай вун заварил гъава
Акье че дардарис дава,
Че бина - Адамна Х1ава
Халкь акьуни, Первердигар.

Ерид жилар, ерид завар
Завуъ ае рагъар-вазар
Кьадар ада завун х1ядар
Вас мут1аг1и, Первердигар.

Хьурай вун Аллагьдис х1абиб
Гъалат1ар ирк1ураъас к1иб,
Гьар са касттис жаннат насиб
Акьас къайили, Первердигар.

Пайгъамбарар ве, Г1агъуллагь
Сад идеф х1у1еде Аллагь,
Вахъ хъухуттарис э панагь
Че играми, Первердигар.

Чин э Мух1аммадин уммат
Ваши иф исламдис кьуват,
Ве даража, ли ве кьудрат
Ккидирк1вафи, Первердигар

Расулуллагь вун заварил,
Лукьас акьуна Буракьил
Жабрагьилди фацуна к1ил,
Агъфайшуни, Первердигар

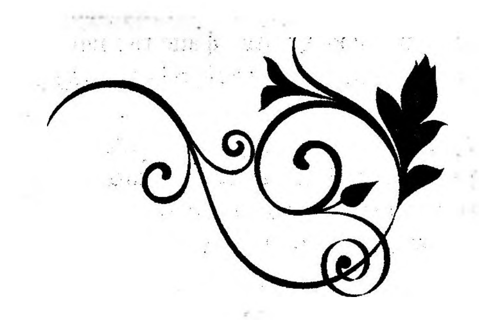
Умматин к1ил дахьас иттар,
Х1яр акьуна диндин шарт1ар,
Ачухи жаннатин раккар
Динагълийрис, Первердигар

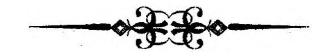

Аллагьли ве къудратис,
Мярттбял файина жаннатис
Мусурманаривди иц1ас
Къайил хьуни, Первердигар.

Шагьадат-калима ахай,
Г1яфу т1унин къулгун акьай,
Закат иц1ай, сибар ух1яй,
Вахъ хъухуни, Первердигар.

Аллагь сади, пайгъамбар х1акь,
Дузбял дуел акьай суракь,
Ве Къуръан чес даъим кумак,
Кьабул хьуни, Первердигар.

Ирк1уран хиялар

Хъайини цул, хъухъе хъухьуни п1яжар
Суван ппарзайрил гъайишини дифин тажар.
Дарихди хат1ари лац1ай зун к1ежар,
Гъел найхьуни чун, ирк1уран хиялар?

Пайгъамбардин Буракь суман завулас,
Йарум-дуягь-гами хьуна х1улилас,
Г1алин Дулдул хьуна ушучира жилилас
Хъучархьунда чун фиттихъра, хиялар.

Дуг1а э, рах1ми кам дахьурай хьекес.
Мурад-Аллагь, вас г1аян эхи чекес..
Гьич сайсра хата кеттдархьас чвекес,
Мугъаят ухь чун, ирк1уран хиялар.

Мяртти ухь чун булахин хьед суман,
Пияла иттис хьурай чвекес дарман.
К1ил айс макьа, гъаву фаце гардан,
Сафил дахьас чун, ирк1уран хиялар.

Къуллугъ макьа футнайсна фандунас,
Кумак хьурай дард алеттин дардунас.
Гьич мут1аг1 мева ч1ире кьасттунас,
Дугъридан ухь чун, ирк1уран хиялар.

Угъалин т1инк1ар суман ягъа г1у1лин,
Улматис акьас ккандий чун ширин,
Лишичира акьас х1улерилас дарин
Кьабул хьунда чун сайсра, хиялар.

Х1у1ринттар

Т1абиг1атдин шартаринф эгьан тахсир
Хьес кьисмат хьу тунт хасият, х1у1ринттар?
Лимиша чун маса иц1ас ирк1уран сир,
Кий хьучинна чвес азият, х1у1ринттар.

Хъадакьас хьеш гъазаватин майдан,
Турар-капурари латтихьай гардан,
Къан гъахъушай кьисасис гадай дадан,
Адатас хьеш ми васият, х1у1ринттар.

Кьу1рдин т1урфан, гужлу аяз, тиребар,
Ккеттивайде некьварарикес к1арабар,
Илгвай ахи якьу багу харабар,
Макьа гулас хье г1адалат, х1у1ринттар.

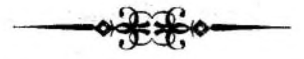
Биц1и ху1риъ кьадар ада мулкарин,
Хъударкайде хили кканеф нажбарин,
Кумаг хьучин сир-гъам садий ирк1варин,
Хулаъ хьаси хье баракат, х1у1ринттар.

Хиттисуван чамра - кьу1рдин имтих1ан,
Х1азур хьуб ли чве ирк1варил алмегьан?
Дин-т1аг1атин шарт1ар яраб, фамегьан?
Хьурай чве к1илил салават, х1у1ринттар.

Бина хьуна Сарфун-шагьар сифттайлас,
Кьисаяри хьел рукьундеф вархайлас.
Бяду1хъ хьуни г1ядухъуна ппарзайъас,
Зайбун дайва хье зиярат, х1у1ринттар?

Элпенди вас ярх1у1рай пуб къаргъиши,
Элпендин ц1а хье пирарин накьиши,
Нас х1у1й хьиму сафар хьуфийчин дегиш
Г1адат, къанун, хье дин, т1аг1ат, х1у1ринттар?

Жегьилар, ухь г1адатарил гьава дур!
Челишмиш хьас гъадивас хье х1у1рин ттур,
Илгурай хье несиларил абур,
Гужлу хьурай чве мух1убат, х1у1ринттар.

На акьай ятумис чара?

Эмк1икес х1ярхьуна бав к1иф,
Аллагьдис фас хьуфтта х1айиф?
Ягъ-ягъалас бяйе заг1иф,
На акьай ятумис чара?

Гьар багухъас ттуттай вас т1уб,
Илгундахи вал са агуб,
Алеф вахчаг, адайде г1уб,
На акьай ятумис чара?

На лихьай иттайсвал малх1ам?
Хъакьаф анда руг хьу барх1ам.
Хъагунда вас ягълун т1аг1ам,
На акьай ятумис чара?

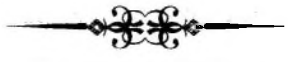
Гъархьа ахун хьуна салаъ,
Алахъуни жандил яла.
Ччиччар-ччуччарис хьу бала,
На акьай ятумис чара?

Эмк1икес агуна гуни,
Гъушайий къал кьяре фуни.
К1ина некк иц1айде х1у1ни,
На акьай ятумис чара?

Кьярар ик1у хуц1е бажгъан,
Ада алчахъайде йиргъван.
Лакар-хилар ругуна - гъван,
На акьай ятумис чара?

Ахуникес кет1ай г1уши,
Гьучадина баван хъу1си,
Ий хьурай ирк1уран ц1уц1и,
На акьай ятумис чара.

Вун Аллагьдис хьурай язукъ,
Бе жан ух1яс вун уч алукъ,
Дахьуф иц1аф са ттур бакъукъ,
Фиш хьуни ятумис чара?

Вахтт сарафий...

Вахтт сарафий лат1ас хьунда Къуръанар -
Зунигъан, девуригъан тахсиркар?
Факьагъан хъахъат1ас дахьучин буржар?
Гъуше, шав, залас хил, я Первердинар.

Я инсан, бе микьсад фийгьан г1уммурдин?
Фи атуна лабяя вун дуйилас?
Хьуни хи хьин аманатар девурдин,
Ми кардин ахир х1яр дахьуна бинайлас.

Агъ кьу1ссебял, вун фиштти латтихьа заш?
Фачархьунда вун гъуша кас зус базариъ.
Фендигарбял х1яр акьуни зус бе ваш
Валлагь, ли вун гьич сагъ дабя азари.

Зе мурадар, хиялар ий ярхеттар,
Ирк1уран ниятарий мярттеттар.
Вахтт хъудайц1ай фас гъузуфи ли вун зус?
Гьел х1ярхьуни, бе муради зун хьуб ужуз.

Дахьас гавур

Дуйис кканди а угас
Лихьуна гургур…
Аллагь иркlурал акьас,
Дахьас хьин гавур.

Хlярухь - инсандин мурад
Дахьуби ужуз,
Илам фашав Аллагьдил,
Рух Кьуръанин жуз.

Къулгунил гlяфу тlунин
Гъузе вун ягъан,
Хlурметикк фацурай хьин
Первердигар-агъан.

Касибарин хил фаце,
Ицlай шафагlат.
Дахьас иркlуран чlире,
Хилин мушакъат.

Бе дуллухар гъушае
Хьурай хlулалттар.
Аллагьдис вун ругъайде
Макьа дамакъар.

Фай вереф дуйилас
Кьуl къари агъи.
Гьадархьас хьин улигъас -
Дин хьес чирагъи.

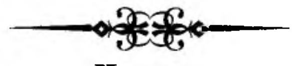
Гlассе лукlи Аллагьдин
Вун авал-ахир,
Гlарасатдин майданил
Хьин э са нахир.

Гьарда гъушаф учи э
Гунагьна суваб.
Аллагь къази хьугуна,
Тин ли бе жуваб.

Гьумий илгучин ли вун
Халкьарин улигь,
Изукъара хьас ккида
Аллагьдин удигь

Негъвар

Негъвар, амахъа чун улериъ…
Мукь андахи чвес х1улериъ.
Алцай ккидирк1ва къулериъ -
Ишанари чун г1уммурдин.

Велед талаф хьунде баван,
Кканеф кьисмат дахьу рушан,
Уч-чучиилди лавее къужан -
Ишанари чун г1уммурдин.

Экркекерис эхин чун кьит,
Негъвар хас даъа вас игит,
Диши тайфайс кедива лит -
Ишанари чун г1уммурдин.

Зарул хьу ирк1в эва кьисмат?
Деъиман чве дуст э мусибат,
Акьайдава сайсра х1урмат?
Чун г1уммурдин ишанари.

Ирк1вар чурхъас акьас ий къайил,
Амата хьилар чун чве хъу1сил
Чвес фи фачархьай ми дуйил?
Ишанари чун г1уммурдин.

Улер, чун негъвари ац1ай,
Алатайва ирк1уран ц1ай?
Зарул хьу зе хил на фацай?
Ишанари чун г1уммурдин.

Фи вей ирк1в акьуна сафил?
Г1уммурди хьин дахьас гъафил.
Негъвар кканда чвеш фацу хил -
Къагъарари чун г1уммурдин.

Агуни зус

Зун дуйин девлетихъ, малдихъ хъихьифтта,
Вархал хьуфи гъибайвасна футнайвас.
Угърашихъай гьич са суфрайхъ укьуфтта,
Гуч1ай хьуфи дуйин дерди-балайригьас.

Такбир агуни зус инсандин дузбял,
Вафалу, мух1убат гьак1ан ч1алари.
Мез ширинди гъургъай, ирк1ураъ ай кьяйбял
Хьучин, хьеш атайдеф алчагъ курари.

Агуни улерис къанихдеттар иъихъ,
Лап биц1и шиникквар язукъ дабяттар,
Касибар-кусибар хуттурфа хилихъ,
Сурхьум хьу инсанар алттахъаттар.

Уху бавас зулум акьайде гада,
Фас халкь акьуфи ваш, я Первердигар?
Гьич кий х1исаб дакьаф, пунде гаф дада,
Вафасузи, валлагь, хьастта ядигар.

Такабур

Ай, такабур, такабур,
Гулас макьа бе абур.
Дакьас хьин ч1ире курар -
Ахир хьаси биябур.

К1аре улар-унет1ар,
Фас акьафи гъалат1ар?
Нан хьучира гъумуша
Лайикь дава савкьатар.

Агугуна латтмарка,
Кканеттихъас хъаттмарка.
Фачархьу ц1ае ашна
Мус акьа заш вас барка?

Кьяе т1улар-г1амалар,
Дакьас хъудай г1ашалар.
Зе ч1арар жагвар хьуни
Акьай вахъас хиялар.

К1иб хъа хьехъ

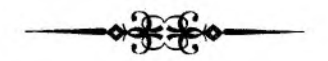
К1иб а дуйел дава-дарман адайдеф,
Эркек, диши, жегьил, къу1ссеф дух1яйдеф.
К1иб дава ирк1урахъ рах1ми хъудайдеф?
К1ибаккес хьин садра къутар хьас ккида.

Инсандин к1ибанна а жуъреяр,
Х1улал г1ажжал пуб - э хьес дуг1аяр,
Сад к1ей малди суман акьай гьараяр,
Сад гьич к1ея пуна хабар хьас ккида.

Дад-бав г1ашай к1инде жегьил к1ирк1арихъас,
Рушар г1ашай ппаре ккане бавахъас,
Жегьил суса куч латтат1ай шувахъас,
К1ибан зулум, ли бэ кьадар хьас ккида.

Гъудургъас хьин к1иттарихъас, шав, кьяйи,
Дуейлас хьин лабяф, уп гьел, фи файи?
Хье гунагь-суваб х1исаб на акьайи?
Кихьа к1ежар-кьаламар гъурк1ас ккида.

Хьеш атаеф к1ежил кихьу хат1ари,
Мусибат Аллагьдин учин кьадари,
Зарул хьуна хьеш алатаф негъвари,
К1иб рах1ми э, вахтт даъай рукьас ккида.

Фи э вун?

Зе хиялин са къизилгюл туки вун,
Бе илхъу1ба первана акьунихи зун,
Нур иц1а рагъи пуна хиялий вун,
Х1яр хьуни муч1е г1ушан даъайдеф къанун.

Жаннатин х1урипери агъава заш вас?
Г1ашукь хьурай пуна фиштти акьа хъухас?
Ккандава таспиг1 са зад гьали вав фихьас,
Фи пучира лайикьи вун хилил лихьас.

Билбилин агьузари г1ашукь хьу тукул,
Вахъас руцай, ирк1в гъарик1и укьу мукьул,
Хьин Аллагьди халкь акьу са даран кьу1 кул,
Фаттмива, миннати вас, шав, ваш зе г1акьул.

Бе улерин нур киркьу, зун хьуни ру1къкъ, руг.
Ли вун такхсиркар хьуна, дик1уни зе муг.
Бе микьсад-мурад ийчин г1уммур хьуб руг-руг,
Зун къайили даъиман хьас гьали вас лук1.

***

Угъунихи угъуни
Къалин ибхьер угъуни,
Цулин сифтта к1илиъас
Валлагь вун зус ругъуни.

Дардарин хьуна есир,
Гьел нас акьа заш зе сир?
Х1яр акьас хьунда завас
Фиши ийчин хьекес тахсир?

Хасият хьучи дегиш,
Заш акьайда вас къаргъиш,
Гъургъайдахи кьабахъас
Ч1ири дахьучи вардиш.

Сай-сайс датас туьгъметар
Арайъ илгвас х1урметар.
Вун захъай дуз дахьучин,
Х1айиф диву зегьметар.

Мух1убат

Вун китаб ийчин аттаркасий рухас,
Вун ишкилла даъа зун хуттурфас.
Даъа вун ширин маг1нийрин аваз
Амма бе лук1 дахьуф садра илгвайда.

Ваъ, гьич кьяйи гъагьмарца зе ттур,
Халкьарин арайъ зун хьуфтта къудур.
Ваш гъадивучин к1илил дег1вин тур
Бе ялав кидиркьуф садра илгвайда.

Гагъ г1ашкъ агъая вас, гагъ мух1убат,
Гагъ кканебял - дуйел зурба кьуват.
Жумла г1аламис алгъату савкьат,
Вакес пай гъудушуф садра илгвайда.

Фарг1адан ирк1вар акьай сафил,
Ваш пуч акьуни хьимунна са жегьил.
Уп, фас вун Мажнунас хьуфийчин къайил?
Учин Лейла хъудаф садра илгвайда!

Фиг1илар фандар хьурай фарикьат,
Рякъ иц1ахилди г1ашкъунас х1акьикьат.
Вафалудеф хьурай вун чес, мух1убат,
Бе пияла духуф садра илгвайда.

***

Мус уц1ай ми мерккун хъисар
Хьин хьес ругъас акьайде.
Мус ккирк1вайгьан ми исар
Гъадива х1ал хъундайде?

Рукьайгьан хьин хье гъавурдиъ,
Хьеш сад-сайис агъа ч1аларин?
Яраб фиш тахсиркарийгьан
Жагвар хьу хье ч1арарин?

Гагъ вун таг1ди, гагъ зун таг1ди,
Гагъ вун яваш, гагъ зун яваш -
Дахьас ухшар лец1ус лади,
Фи лазими хьес ми саваш?

Ч1ири гъавурдиъ адархьас.
Шав, ч1уркьуна лайхь агъа гаф.
Мугъаят ухь вун ладархьас
Идилхъяхилди вал сараф.

Футнайрин чал румуха

Футнайрин чал румуха зун ит1ас,
Ут1улива лихьаеф гьидишас?
Улер лихьаефива зун дагвас
Г1у1рчива зун х1у1чан рукьар ихьас?

Маг1нийрин аваз даъай хьеб лахъас,
Хъучади г1ажжал даъай дард латас,
Улерин негъварийва алатас
Вас фацунде лук1 даъа зун хъахъас.

Къайилий к1есттах1ан вахъас лухас.
Фас таг1де хьуфий икьрар ч1ир акьас?
Фикир ий зе даъим вахъай руцас
Андахи зун, андахи вахъ хъухас.

Мал даъайхи зун вас маса иц1ас
Бяйва завас гьел валас хил гъушас?
Ваши акьуф зе даран тук лахъас
Хъучикуна даъим зегьер г1ут1ас.

Баркаллагь агъуркьунде зун алцас.
Залум, ваши акьуф зе ирк1в ут1ас.
Атундахи ваш зун дуел руцас,
Ахират фаттива эва къараз?

***

Аллагъ, вас зун язукъ ийчин,
Фас гъушуфта жан.
Факъай гъал ме дуьейкес
Хъундавай жагьан.

Жагьан, вун зе вазна рагъий
Иц1ай заву нур,
Вун зус г1ик1унде чирагъий
Г1акв иц1ас х1азур.

Жагьан, вун зе ц1антук тукий
Зус багъиш акъу,
Вакъас акъажих1я лук1ий
Халкьарис агу.

Бахтаварий, жагьан, вун хъай
Зун гьами дуьел,
Бахил ий, гардани акъай,
Зун вал зе гюзел.

Зун атуна ушуфива
Дахьуна язукъ?
Зе негъвари кьэшуфива
Жибинин ягълукъ?

Ми дуньягь зус э даружар
Вун хъундай, Жагьан
Найхьуни вун зе интизар
Хъагвас андагьан?

***

Пагь, хьундава чун фараш,
Ватан акьуна тараш.
Яракьилди гуч1 иц1ай,
Макьа халкьдихъай саваш.

Миллат ух1яс х1азурдеф,
К1илиъ къачагъ айива?
Мезура сад, ирк1урав
Ч1ире хиял файива?

Вун динагъли мус хьуфи
Х1илла г1ядай лап кьасус?
Ваш акьу курариг1яс
Вей адава вас ламус?

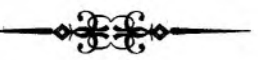
Чвеш мактабар ламата,
Багъана мазгит фацай.
Къаргъишин хьил амата,
Касибин бугъас фацай.

Жамаг1аатин, х1урин х1яф
Къачагъна угъри хьуни,
Иц1у ис дусахи хьуф,
Гъел вун фи дугъри хьуни?

Х1укумат фацай хили,
Ру1къ ахъай элдин ули,
Ваш бе кар дуьхьей хьучин
Вари ахъайи х1ули.

К1ареттис дагъас жагварф.
Ахир фи э зулумин?
Кихьаейде гьар са х1арф
Дуздеф хьурай кьанунин.

Тин нафсунас тарбия,
Дунйагь ч1укьди магва вас.
Хьехъ ахират, к1иб хъая,
Ирк1урал у1х1у1б э хас

Бат1ар сус

Нанфийчи, уп зус,
Вун, я бат1ар сус.
Зарафат даъа,
Зеф э лап кьасус.

Дамакъ фа ли вав,
Хъял агъмева, шав.
Хьурай ли бе ирк1в
Дюхьес акьу тав.

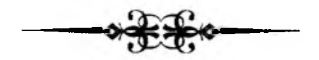
Акьайде х1ужат,
Хъуда захъ такьат.
Дакканчи ли вас
Гъумуша савкьат.

Ачух хьу ц1антук
Ккел сумани кук.
Бегъерлу багъдин
Ладахъурай тук.

Ац1у вазигьан
Ц1аг1яфу ягъан.
Булахил алеф,
Гварар хъай ифан.

Беф эва Тават
Хъуттуьхьуь кьимат?
Ли бе юрушил
Халкьар э г1аламат.

Ухь гьел вун секин
Эс хьин хьес мумкин.
Яг1яр акьас тук
Идеф кьисматин.

Мусан кьиса

Маг1алимди акьаяй
Валас г1арзар, Муса.
Ве дусттари пуни зус
Ли вал алчархьу кьиса.

Дарсуна фас адафий,
Муса, вун накь х1исабин?
Зус агуни г1яндафий
К1ежар г1урус китабин.

Вахтти бяре мактаби,
Фас ккиме вун ахуникк?
Айчугас фи кьиматар
Фашав гьала дневник.

К1ил вартт дакьай гъузуна,
Муса гьич т1ушай андай.
Я дадас-бавас акьа
Учихъ са жуваб хъундай.

Хуттурф, рушар, гадаяр,
Дахьас чун ч1ири вардиш.
Мусан суман г1амалар
Сайсра даъа бегелмиш.

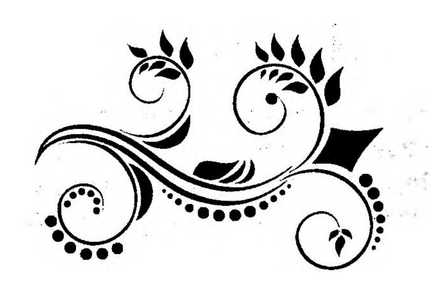
Акьучи г1уччай вардиш
Хил-хъуси ругъу хьитта,
Зурба гада агъай вас,
Сад вахъ хъучархьас ккида.

Кагьул даъай, ахунис
Г1акв хьу суман гъайиш вун.
Таг1де акье зарядка,
Жанди гъудушас зурзун.

Юх мактаби, акьуна
Масала инде хулас.
Грамматиккин къайда
Гьамата ирк1уралас.

Муса, валас х1яттарис
Акье ижигъузурива.
Х1урмет акьуб биц1иттарис
Магъа вун - «Зе буржива»?

Рази э вал дадна-бав
Хула кумаг акьучи.
Гажиниъ ай х1ядадас
Булахин хьед файичин.

***

Ут1аеф балугъин к1илихъас дава?
Фас атуфи, дуньягь, фацас бе гардан?
Х1яр акьас гъанисахъ, на э ч1ирх1яеф,
Хъундава вахъ гьич маг1рифат, виждан?

Эй, баван таманийхъ тамарзлу гъулар,
Рах1ми гьишай, агуна чве алчагъ курар.
Хаб хуттурф чун гьел, чвеш ату хьилдус,
Х1ал хъунда т1абиг1атдихъ гъаха чве т1улар.

Гужна зулум - кьу1даванар хьуна сад,
Гьарай бяя, ккеттив акье са имдад.
Къиздирмин уфул суман архьуна жанди,
Фалижий зурзай жил, акьая фуйрад.

Туратмиш акьуф ваш зун, бяй ц1угъна гьарай,
Фас зун агвай фацас бя андай кьарар.
Г1яфу аршин агъи кафанин кьадар,
Бава ухуф дава вун, зулумкар гьарай.

Асул гулуттарис иц1айде жаза,
Нанди а х1укумдар бе сарай-меркез.
Г1аршдис унхьурай бава акьу суза,
Жаллат1, вас хъуттихьейда, валлагь, ширин мез.

Ваш факьаси?

Серфеликес кетайде вахтт адина,
Кейшурариг1 г1ячархьучи факьаси?
Баг1зийри гуни дах1ан кьял г1ут1уна,
Салам хъуйиц1а кас дахьучи факьаси?

Жегьил ваг1дай мезура э галар узаф,
Агьли хьуна кьадар анда нафсунан.
Жагвар мужур, эй, диндис къуллугъ акъаф,
Вун гъавурди ава гьич са х1арфуран?

К1урк1ур акьай агъбяя хьед жилиъас,
Андава ли вас мукь жилин къатариъ?
Гуж макьа аттуркьай пуна хилиъас
Гьали рякъу1л зун ли вахъай рафттари.

Пашман улер

Пашман улер, хуттмурфа зус вархайлас,
Чун пашман хьубан зе фи а тахсир?
Ваш пияла ухуни зе суфрайлас,
Пиялий бе ирк1в акьуни есир.

Гьел фиштти латтихьая ваш г1ушар,
Къаравулди ава завун х1ядарин?
Са улилас ерид лархьуна г1ашай,
Кьулкьун пай гъадивайава дардарин?

Ул хъимик1а зун ик1айде некьварихъ,
Иже ваг1да фира даъай гъатуни.
Ибхь уц1а кьуват хъай лабя негъварихъ
Ваш зун бинайлас нагъ акьуна ахъатуни.

Гьел фи хъубяй ирк1вар акьуна зарул,
Вун Keраман Асли суман дугурай.
Дуг1а э зе залас латтдива кьу1 ул,
Чвес зун эмк1икес хьунара хъагурай.

***

Халкь х1укумдикк хьуна икрах1,
Кидай чиппик гъалат1, гунагь,
Кьадар андай гьич хьубан тунт,
Гъайихуни халкьари бунт.

Х1яр дахьунде акьу миннат,
Хъу1лан капур гьел бе кьисмат.
Эй, азадбял ккане касиб,
Хьаси пуна иц1ая гаф,
Хукумдардихъ хъая инсаф.

Зе веледар, ухь чун сакин
Азад хьас чвес иц1ай мумкин
Ц1ае акьас къайда-къанун,
Алчадирай ширин ахун.

Ирк1урал хъухас хье заман,
Азаддеф хьурай хье ватан.
Хъухуни халкь, хъухьуни ул
Агъдаркуна хъацуни ккул.

Сабур акье

Мугъаятис латтихь чулди лакар,
Хуттурф айс акьуна к1ил
Х1айиф дава, мурк1 ина ч1ир хьас тукар,
Ми гуьлушан чул макьа сафил

Г1аквнавди чиг лукьу тукар ладаркай,
Гарданари ахъай шатти адаркай,
Ккане рушахъ гада суман хъударкай,
Т1абиг1атдис хуттурф дахьуна гъафил.

Гъушая чиг кеттарх1яй биц1и шавгьар
Якьу багухъ дик1уни рагъун нурар.
Тукари сур сурис акьай павар,
Гьар са г1алам т1абиг1атдил э бахил.

Нахчирари дуйис акьая мукьам,
Унхьуттарин гулай дардна гъам
Ирк1урал ухь вас ми гуьрчег макъам,
Т1абиаг1 гъузунде бе лакул-к1илил

Насиларис васи

Ватанивас хьурай вун -
Пуб зурба къаргъиши.
Ватан фаттихьа инсан
Мус хьучира угъраши.

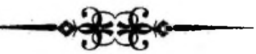
Хабар гъумушава завас
Фаси пуна перишан
Фаттархьуна а завас
Г1азиз ватан гуьлушан.

Къадри бяйда ватанин
Гъурбатил дахьуттис.
Насилар, чве кьисматин
Г1аян хьасттагъан рух1ттис?

Ижи агвай ладурфай,
Сифттайлас хьуни гъафил,
Суварихъди хъадурфай,
Г1ашайва хьуна сафил?!

Жандис хьучира г1азаб,
Рах1ат ийхи ирк1урас.
Агвас андагъан яраб
Сарфун-суй зе хуттулас?

Фиттигъас ини маса
Ругъу хьиттан булахар?
Хъу1хъе тукар, ч1ирар таза
Суван сарин чайлахар?

Даъим агваф эмк1икес
Э гьава к1илар суван.
Гьаттдархьайдеф удигьас
Баят хьу хулар шуван.

Васи э зе насиларис -
Сара макьа гъалат1ар.
Къуллугъ акье ватанис
Дахьурай чве ирк1вар иттар.

Фи э угаеф?

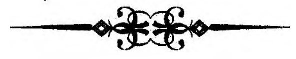
К1ач1ахин ниъ бяя зус,
Фи э угаеф кафарихъ?
Лумурца дунйагъ рукъу1с,
Хъухай иже гафарихъ.

Эй чун, ирефдакканттар,
Чве ире иъ ламата.
Чурхъас акьай завна жил,
Чин ишаникк фамаца.

Г1у1ранфива лату иъ
Х1у1чанфива, журебял
Адай архьуна а ниъ
Гьами эва чес ижбял?

Гугай даъахи зун вас
Гагъ к1ей, гагъ жан кехъихьас.
Тарих са хабар даъа
Чвес кканехилди кихьас.

Адатай некьвариъ к1иф,
Халкь файина дагьарил сирф,
Таращчи хьуна к1убан,
Нани акьаеф таг1риф?

Ч1у1лан ц1ахун

Ч1у1лан ц1ахун, ч1у1лан ц1ахун,
Бе кьасттива зун хьуб яхун?
Шагьиди вун г1ушан ахун
Захъ адату кьисматин.

Къаркус ярх1у1ни ч1урх1яр,
Тахсир фиши - на акьай х1яр?
Дик1уни гьел лихьу муг1яр,
Шагьиди вун зе кьисматин.

Латтарх1у1чи ли валас хил,
Гьучабяси вахттар жегьил.
Шав, макьа гьел ваш зун сафил,
Шегьиди вун зе кьисматин.

Алчамакьа г1акве кьу1 ул,
Жанди адархьурай уфул.
Гъадив ваш зе ирк1уран кьул,
Шагьиди вун зе кьисматин.

Х1у1й ккандайва ли вас ч1алар,
Ачух акьас сайс сан дардар.
Кьулкьунф хьуни кьисмат-кьадар,
Шегьиди вун зе кьисматин.

Э бе яшар зе иц1уд дах1ан.
Г1акьул бяре вахтт даъагьан?
Гъалат1ар акьас амегьан,
Шегьиди вун зе кьисматин.

Гагь як1в атай, гагь дагьра,
Хьин ярх1у1нламиш хьуни сара.
Нас ун хьаси гьел хье гьарай?
Шагьиди вун зе кьисматин.

Фас хьуфийгьан хьин хьес хилаф?
Кьабул макьа ваш гьичра сараф.
Ахирк1илис дахьас талаф,
Илгв шагьид ий зе кьисматин.

Суван тукар

Бе лакарикк ккихьуф гьар са рангарин,
Хиял хьаси, э пуна вас халича,
Чвел г1ашукь хьуф зуни, туквар суварин,
Хьуна мух1убатдин есир, фалижа.

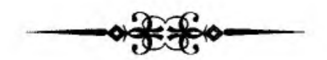
Агъуркьайгьан акьас завас чве таг1риф,
Багъри жилин ч1ираринна тукарин?
Лабяя дуйейлас ул хъумий, х1айиф,
Лахъин х1яран ругъу хьиттахъ булахин.

Къилмиш бяйва лихьас лакар ц1антукил,
К1ил айс акьай икрам акьа шавгьарис?
Беневша-тук чиг алмейде п1яжарил,
Лулдурцурай гьали бе чиг негъварис.

Хъу1хъе дарай алихьуна укунил,
Ифалин-тук, хъудава ли вахъ гьайбат!
Азарлу ий гьархьундефра ахунил,
Сагъ хъакьас чвехъ хъа, суван тукар, кьуват.

Инсандис тук ахъу укуни г1уммур,
Эгер хьучи учис къадри тукарин.
Рагъ киркьунде чиги суман иц1ай нур,
Бе бахттуна г1акв личичин заварин.

Туки хьеш сай-сайс иц1а багьа савкьат,
Фасигьан тук хуш идеф хье ирк1варис?
Луф ислах1бял, тукар э хье мух1убат,
Къуллугъ акьас луфарисна тукарис.

Ккида зе рух1 хьас секин

Ккида зе рух1 хьас секин
Хьучира зун жаннати.
Футнайс майиц1а мумкин,
Насиларис миннати.

Фас акьафи чин х1алак?
Гъадивай девг1ин пайдах
Са Аллагьи хьес кумак,
Бейниванарис даях.

Чанта, чувал, хазина
Хьуна ава бейниван?
Агь, алгъархьуна зина,
Талаф бяя навживан.

Жегьиларин ц1уппе дустт
Хьуна ахи анаша.
Хушди агвай сифттайъас
Ахирас, шав, г1амаша.

Ц1ил лимихьа, миннати,
Макьа чвеш чекес кабаб.
Уп халкьдин фи тахсири?
Фас х1яр акьайда сабаб?

Тараш акьай, фаттивай,
Хьундава гьел дах1ан тух?
Инсанарин иъ ухай
Гъадимива ваш дуллух.

Загъифис макьа зулум,
Ахир иже хьас ккида.
Зилзалайгь гъархьаси чун
Аллагътти гъахас ккида.

Усттад Муслим

Ч1ич1ах бармак, лакариллеф кимяшар,
Тифлис шагьар кетайва лакуккес?
Цулин вахтти, лахъайий хъу1хъе хьу п1яжар,
Ккеттархьайда, г1ажайиб, бе уликкес.

Фаг1лаяри дадна гада чарасуз,
Х1у1р, хал нанди, дух1яй бегьемди гъургъа ч1ал,
Шахъи, Ширван адаркуни кьадарсуз
Тифлис-шагьар, кьабул акье ваш са х1у1л..

Къараз, мурад тамам акьас ирк1уран,
Дивая вун, эгьан яраб ли вас индей пай?
Баган ягъ э хьаси кьисмат бахттунан,
Якьут, гавгьар фачархьайда ли вас тай.

Суьрет1ин вардиш хьу жилла ай ябуриъ,
Аттихьая карван-сарайъ ярхе г1уш.
Дада гадайс иц1аефра сабури.
Ватан вархайъ, гъурбат сайсра даъа нуш.

Г1аквнайрихъди г1ячашуна ахуниг1
Ц1ек1инара а Гимин г1ураъ сус ахай.
Ц1ае ч1игъан уч Муслиман хилариг1
Ми эмк1 даъа пуна вун фиштти хъуха?!

Галалас ярх1у1гуна суьрет1, симси,
Жуьри х1ярбяефий Муслиман аваз.
Ваш сифтта ч1игъан гъушунаефий хили
Х1у1ристти адигуна г1ашукь Айваз.

Пагь, г1ажайиб хъучабяйхи мукьамра,
Лухъагуна уьстт хъикай, гагъ ч1яп1 атай,
Эмк1икеси агваф гьами макъамра,
Кет1угуна ирк1вра г1ашали ац1ай.

Дад лакул ал шум лахьай, дулакъ ккит1ай,
Хузейнин багъ шагъардивас вархая.
Эйессийхъай вазалан икьрар хъит1ай
Бяршалас вартт фаг1лаяр лухая.

Унбяй ада Муслимас дада агъаф,
Ябурариъ архьуна а ч1игъанин ун, жил.
Назуьк жегьил х1у1й анда вас акьаф,
Баба шагьар, г1ячахъуни гадан к1ил.

Аркьэ куьче, кьу1 багвра э дуканар,
Нанттаригъан гьами девлет кьиямат?
Са дукани жерге лихьу ч1игъанар,
Сад агуна сад хум хъата г1аламат.

Гьала хуттурф вун, дад, гадан улерис,
Аллагьди и пай фаттдивас веледин.
Кумаг акье ваш Муслиман мурадис,
Хъу1си к1аре дабяхилди эвледин.

Хъай кар акьа фаг1ла Ст1ал Навруза,
Язукъ хьуна Муслим ахай дукани.
Лек1и! Кканеф фи э гъумуза!
Гуржи-шувас гадалле х1ал агуни.

Рякъ ярх1у1на, алгъархьуна т1акьвна руг,
Гьучуч1ас бярехилди анда алух.
Биц1и гъавурдиъ архьай вун ч1алан турк
Савда акьас бяйде хъуда вахъ дуллух.

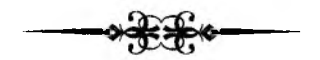
Кикъвай агвай, атас дабяф х1я гъвандик,
Масалаяр адава хье дадарин.
Саймиш кидай фацай адай вун уликк
Нас х1у1яйгъан латтуркьуб бе т1убарин?!

Сазандарар, ижи кар х1у1 устарар
К1илар ттутттай, илхъяр акьай гъургъая.
Хъял агъдина жагвар э хъу1син рангар
Уфул архьуна Муслиман жан зурзая.

Тин гьала, шав, игитивди ли ч1игъан,
Х1яр хьурай учин кьимат фи ийчи.
Х1улал акьай баван бизин некк суман,
Т1убар дах1анна дузди лихьас х1ярхьучи.

Хили ч1игъан ачархьуф жегьил гадан,
Шадхьуба1лди улерихъ негъв хъикуни.
Гьучадина удигь Галалдин майдан,
Тифлисдиъ «Гьулалин» аваз дик1уни.

Хьунда са вахтт ч1игъанин жил киркьууна,
Т1уб г1ихьа мукь андай дукан ац1уни.
Хье «Ц1айлахан» мукьамин жил киркьуна,
Халкьдис лагьиж сазандарар уц1уни.

Лишичинна ппараттар акьас х1ужат,
Муслимас тай фачархьунда шагьардиъ.
Халкьди гунт1 акьуни ч1игъанин кьимат
Гуржи сахавати учин тегьерди.

Бяду1хъ Муслим, гуржи Вано х1у1лари
К1илин г1уммур несилар хил фацунде.
Илхъян хъу1си, зарафатчи гьулари,
Шадде авазари ирк1вар ац1унде.

Гуржи Ваной пешкеш акьу ч1игъанин
Ун Мугъанди, Лезгистанди дик1уни.
Ттур архьуна, Муслим, ли бе мукьамин
Бяду1хъяр ваш дуйейъ лагьиж акьуни.

Халича руху Муслиман Ханума
Савкьат агъай гуржин цилик кимия.
Ккеттушучира ба1рш исан замана,
Муслиман ттур Къафкъаз уьлкей амия.

Ярх1 «Муслиме» хье лухъа мукьамин ттур
Жегьиларис ккидирк1вайде лазати.
Х1айиф, так са сафари устадин ттур
Алчархьуфи зус хье «Лезги газетиъ».

***

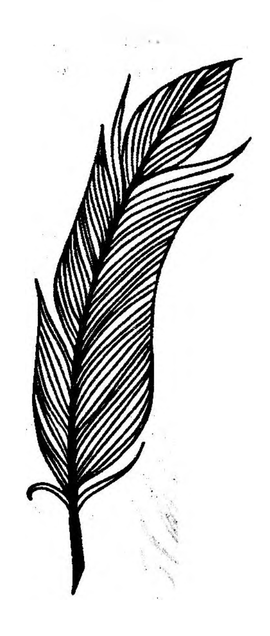
Агь, хъушуна мед са г1у1л,
Хъайифива ц1ае цул?!
Дадаркучира г1уммур,
Хъумияхи вахъ зе ул.

Латтивай ягъа са гъван
Г1уммурдин цил ккирк1вая.
Гъучабяй жегьил заман
Дардар-гъамар гьурк1ая.

***

Зе ватан Агъул - тукарин дере,
Ибхьерин суварна свеллерин уьлке!
Гьар суван-к1илил учин ттур але,
Гьар са тукухъ учин ниъ хъае!

***

Нафтт ккиркlвае чирагъис ухшари гlуммур,
Нур яваш бяй липl-липl акьай угая.
Чlире хитlаб ярхlяс макьа зун мажбур,
Жагварсвал хьу кlаре ишан агвая.

***

Ийчира жакъеф
Хье кьисматин нур,
Ликьива вун хъядива -
Фиш лихьа вал ттур?

***

Тукари лай-лай акьай жилис,
Ахуниг1 г1яйа чиг лихьу п1яжар.
Мумкин кари вун ушуб завулас,
Нахчирин суман керхьуна хярар!

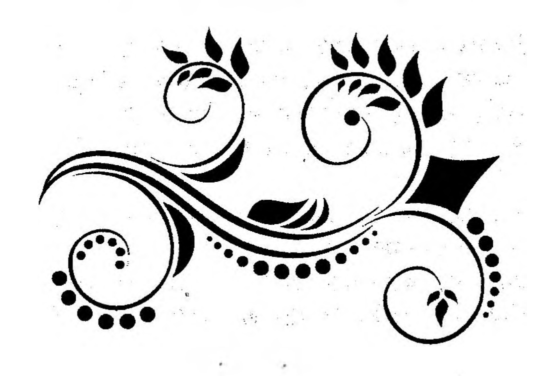

***

Са игитбял акъуф суман гъургъая
Рашва ина кардил гъузу алчагъ
Рашвачи дегин лакарикк ккихьая
Табасаран руша руху халича

Г1уммурдин луьтке т1урфанин удигъ -
Хъава вахъ давам иц1ас бя къуват?
Илгуна кканчин халкъарин удигъ,
Дакъас лазимсуз къял кида суг1бат!

***

Вахтт бикьуна гапан-кьванал суварин,
Сирлу э вун ушу замандин сифат.
Агъул - бина маг1рифатлу курарин,
Вахтти хьел тарикъихъай акьас рисат.

Суван ликьяни вун къафаси архьу,
Г1аршдис хуттурфае ц1а г1ик1у улер.
Сувакьун дагьарин к1анч1ал хъадарку,
Пагь, гужлу дава к1арчарин гьунер?!

Ушу дадарин ттур хъу1бяси мукьул,
Ч1ал маса иттис хьеш шав иц1ас наг1нат.
Шадбялдис хъуттихьи ватани Агъул,
Вархал алда - васра иц1аси кьимат.

Душманди кант1ала аттиву улер,
Завун х1ядарис ухшар даъайва?
Анда юртунал г1адашу гъванер,
Алашунде негъвар гавгьарар дайва?!

«Аман» агъас ирк1ура дакьуна кьабул,
Хьучира гужлу зулумдин зиллат.
Заш бе гьар са гъвандис п1а акьай, Агъул,
Сара вас иц1а хъуда захъ кьимат.

***

Мух1убат, эгъан вун чес и савкьат?
Хярар кихьайде хъахи вахъ кьуват!
Гардани фацас даъа вун къайил,
Кьуссе хьучира деъиман жегьил.

Зулмат хулаъ хьес г1ик1вае чирагъ,
Хияли г1уши фагъучай рагъ,
Лук1 хьуни зун вас, Зуьгьре-х1яд г1аквнан,
Есир дахьурай фандунан, футнан.

Ачух акьава ирк1уран хиял,
Х1яр акьас вас зун вахъ идеф ц1иял?
Ул г1ядаркая хъагвайчугас вун,
Тух хьас ккидахи гьали вакес зун.

Х1айифи иблис архьучи арайъ,
Чара анда вас, хъамакьа гьарай.
Чарх тин гьел г1уммур алурцай т1урфан,
Герек андава ахират, кафан.

Гьел ккванчи ч1улгъ вас г1ашае зе ирк1в,
Кехъархьас анда гьич са рах1мин т1инк1.
Бахттунавас акьуни зун къирагъ,
Хъат1усуни ваш г1уммурдин чирагъ.

Шав, хаб алдарк, хьин дахьас айрулмиш,
Хъумуха футнайхъ, ухь захъ иннамиш.
Латтбяй вахттар, дахьас хьин залул,
Нач дакьуна уп, хъумева бе ул?!

***

Улер сукъур хьуна агвай андахи,
Сибиъ мез лал хьуна гъургъай андахи.
Ябурар бу1шше ий унбяй андахи,
Жуваб тин суъалис - вахъ х1ал хъундава?

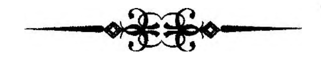
Туфангин гуллаяр кедархьа къалхан,
Пунайчин гьали вас ухшарий ватан.
Сагъ хъакьас хьасигьан ярх1у1н ирк1уран,
Дуей дарман акьа жарах1 андава?

Эркеки пуна ваш лахьуни бармак,
Нафс бадала фас халкь акьуфи х1алак?
Ч1аларилди варин дардарис кумак,
Курар тасттикь акьа мах1фар хъундава?

Эгьан вун Аллагьди халкьдис и жаза?
Шариг1ат, г1адат, уп, чвефигьан къаза?
Г1у1лин гуьне хьуна хьес кьу1рдин къуза,
Жандин уфул яваш акьаф хьундава?

Теркишин х1ал суман ишаникк фацу,
Дивуна гъузайгьан вахтт дуйел руцу?
Х1я ккул х1исаби вун ватанихъ хъацу,
Ирк1в гьавадур хьубан кьадар андава?

Хъухас акьуна вахъ рагъухъан пуна,
Ачарх1у1ни че к1ил ккерх1у1нде дуна.
Х1ярухь ми дунйагь хьес варийс э фана
Акьуф фи э, вав дин, т1аг1ат фандава?

Сархlат

Ухlяс ватанин сархlат
Вал ахlттибар акьунде,
Багъа дусттарин савкьат
Вас багъишди атунде.

Сархlатара гъар жура
Укьубан гъам, гъузубан.
Дахьурай изукъара
Сархlат чlир макьа шуван.

Бе яр-дустт ухlя сархlат
Алдаф дахьурай мажлис.
Нал хьучира ахlттият
Шав, дакьас сифтта кlилис.

Сархlат хъай хьурай чlалар,
Идилхъяс ли вал сараф.
Васи э хьес дадарин -
Шав, чlуркьуна алайхьас гаф.

Масала а дадарин:
Ул аттархьастти гьихь хил.
Инсанбялдин сархlатин
Хlярхьурай вас ахир-кlил.

Къумшийхъай ае сархlат
Дакьас гьич хатайсра чlир.
Хьуна даъим мугъаят,
Ицlас хьеш иркlуран сир.

Агъ, сархlатар, сархlатар,
Заш хьимуйсвал лихьа чун?
Макьа чвеш зе кlил иттар,
Чlир дабяхилди чве бун.

***

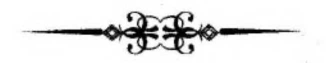
Муьрхьуьлива ккерх1у1нае
Вун дуйейкк?
Т1урфанива керхьунаеф
Вун дуйейк?

Кьимат иц1ас вун гъузе
Дакьикьий,
Беф зулумна гужива
Х1акьикьи?

Алихьуна даъим бе
Къакъ хъахъас,
Пуч хьунихи са хьимуд
Ли вахъас.

Басмиш макьа алмий жан
Гъузе, шав.
Кьадар анда дамакъин
Фае вав.

Лагьиж хьуни гьел юргъа
Бе микьсад,
Хъу1си анда ваъ гъургъа
Ай, фасад.

Адини вахтт

Фас дахи тук лахъуфигьан зе даран?
Динсуз курар, угърибялар акьуфттай.
Жагьил ваг1да фас кканефий ли чвес зун?
Агъли хьуна дуз даъахи ахъатай.

Билбил жакьв, пагь, ли бе маг1нийрин аваз,
Зун к1игуна руха дуг1аяригьан?
Алабяйе суван ругъу булахар,
Зе рагьунил алата негъваригьан?

Ире бяя ц1антукар ахъу майдан,
Г1аквнайрихъди рагъ фагъуч1у суман.
Зун афархьуф эхи ли бе дардуна,
Кьу1ссе дабяй илгурай вун, сус суман.

Фас вун г1уммур хъучашуна ч1игифи,
Иже ваг1дай хьед дахьунде тук суман?
Хиял макьа зун к1ибагьас гуч1афи,
Са зун дала некьварикк ккидаф суман.

Жегьил ваг1дай акьая хьеш ламусар,
Фас ачух акьайдагьан сир ирк1уран?
Зарафатарикес бяя кьасусар,
Ахирахъди хьуна есир дардунан.

Дуйейъ фиттихъ хъумий илгвайи зе ул,
Даъим г1уммур акьугуна ваш залул?
Инсанарис х1яр хьундахи зе дузбял
Аллагьдис х1ярхьурай фиш ийчи бат1ул.

Гьел хабари г1уммурдин бяеф ахир,
Белки зусра мукь бяйхьаси завариъ.
Азад хьуна дарди-балайкес дуйен,
Гъвандин г1ядул ахун хьаси некьвари.

Рух1 кабз хьуна фахъушугуна заварил,
Зе рагъунил алатаф ваш негъвари.
Мумкин кари адиб вун зе некьвилди
Фарикьатди ати, шав, зун некьвариъ.

Дуел алмий хьундахи вас зе къадри,
Нан акьай заш бе г1ашалар к1игуна?
Гунагь кийчи хил гъушаси Аллагди,
Ахиратин жагвар либас лик1уна.

Гьел къакъ-къафил ит1ай заш рякъу1 уч1ас,
Чвеш магъахи фас х1алак эгьан Х1абиб.
Жасат илгвахилди хьурай фачуч1ас
Халикьди пурай, ийхи ли вун чес т1абиб.

Хьид адини

Кьу1рч1 г1ярхьуна къуза багу ккехуниг1,
Эран ягъан хабар иц1ас хьид адини.
Шиниккв уха вахтт хъучади сус суман,
Г1ур кик1уна жилин къатар ч1игъуни.

Нач-ламус дахьурай пуна кьяц1улди,
Юргъанигъан алчихьундеф диф жилил?
Т1абиг1ат хьас ккида хьехъай хуц1унди
Гъузучин, инсанар, хьин лакун-к1илил.

Ц1урк1арикес акьу бархlам алахьай,
Г1ядухъая рангар хьин уху жилин.
Духъур хьуна, гъазеф-хъу1хъеф дагъай,
Архьая ниъ дуйейъ, пагь, ширин-ширин

Са ваз бяя дунйагь сус суман дит1ай,
Гъазе либас алахьая сувари.

Ццугъццугъай

Ай, ццугъццугъай, ццугъццугъай!
Уп, фи вавас агъуркьай?
Х1ужат макьа рагъухъай,
Фира хъундай илгвай вун.

Бе х1я ягъи мек1ил ягъ,
Душмани бе хъу1хъе рагъ.
Дуйил дивуб жагвар агъ
Х1я мурад ий илгвай вун.

Г1уши, шав, фурс гъумуша,
Суе хьуб вас тамаша.
Х1я мева ирк1в гъаммиша,
Ахирас пашман вей вун.

Даъим ирк1ураъ аеф
Сараттис акьас кьяеф.
Хьастта бе ахир иже,
Шав, варийс душман вей вун.

Лап рух1 аттива мукьул
Хьундахи вас гьич г1акьул,
Шиш ачарх1я кьяе т1ул
Кеттдархьуна илгвай вун.

Гьава хьес г1ядул хьуфи,
Рагъ адина лайкуни.
Фурсар акьа ццугъццугъай
Гьел ли бе ахир хьуфи.

***

Рякъу1н къирагь тик агъуч1у чинарар,
Гьагуригьан зе ирк1уран мурадар?!
Рякъкъ дайирай Аллагьди дуз даъаттис,
Кьяеф акьас ккaнди айчи сараттис.

Тук ахъурай емиш ахас хье багъди,
Кидиркьурай кьяе улер нах1акьди.
Х1айиф дава, аттархьуна мек1 ругъу
Хъадакьучи тукарис куче рагъу?!

Инсан, уп гьел, бе нафс мус ац1ай?
Дуз даъахи тараш акьуб къурх иц1ай.
Насигьан дакканф ижи хьас яшамиш?!
Нафс бадала ваш сараф макьа бугъмиш.

***

Эй, г1уммурдил г1ашукьде бахттаварар,
Даъим гуьгуьл пашманттикес кемалхъя.
Зус кьисмат хьуф э гъванерна дагьарар,
Багъди т1урфан архьуттикес кемалхъя.

Гъушай пуна иже мах1сул бегьерлу,
Нажбари жил гъадаркая, хъай умуд.
Бя несиларис иц1ай гъудуша г1акьул,
Лабяя ата-бабаяр хьимуд

Рагъ личинде дуйагь ваш са сафари
Кичик куьлгейк, ккеттивуна свелдуккес.
Адатуф захъ сабури элдин гафарари
Вун хъахъуна адаркайи рагъуккес.

Бахил хьуфтта зун гьич санна бахттунал,
Учис дах1ан дард алдайдеф хьас ккида.
Сан лидихьас хьеш г1уммурдин бахттунал,
Заш ижбялин къапуяр хъик1ас ккида.

Фира кидаф суман, шав, агвас дакьас,
Бяс амейде г1уммурдикес ий г1аян.
Ахирати, шав, учив алцас атас,
Хье тахсирар Аллагьттис эхи баян.

К1илихъаси агъай ут1аеф балугъ,
Хьес илгу дадарин масала дава?!
Гъахас дахьучи и дуллух-къуллугъ,
Къудур хьуб ми кардин рисала дава?!

Агвас анда ччиччийс

Мурад Аллагъ, фас акьуфи вархай чин?
Алчахъархьайгъан яраб ахиратил хьин?
К1естти сад-сайс хъагвас ваш ах1ттият тин,
Гъурбат хьунде чи зус хъагвас андагъан?

Биц1игуна вакий зе умуд киеф,
Вун дайва зус биц1игуна далда хьеф?
Г1аян ухь вас гъали вахъ зе ул хъаеф,
Вархал хьунде чи зус хъагвас андагъан?

Гъучабяя зус даъим бе хуш сифат,
Рах1ат дахьу ирк1урахъ хъунда такьат,
Нан хиялий миштинф бяй пуна кьисмат,
Даъим дардлу чи зус хъагвас андагъан?

Эмк1икес вун агуна зун кет1ая,
Хабарсузди вахъас негъвар лабяя,
Хъадагваф х1у1й, валлагъ, зе ирк1в г1ашая,
Гъаркьа хьунде чи зус хъагвас андагъан?

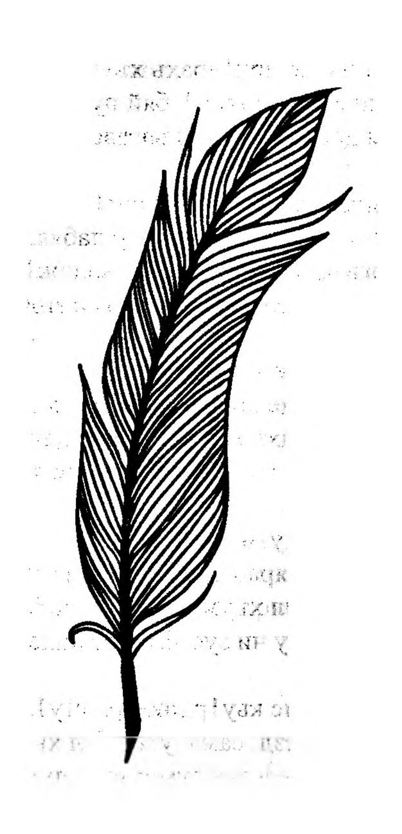
Ийчира вас бе веледар вафалу,
Вархал хьунде хье г1уммури хаталу,
Хуттулари нахъ хъихьасигъан далу?
Жан сурхъум хьу чи зус хъагвас андагъан?

Муг1у1йс г1у1н к1игуна на атасигъан?
Зе рагьунил яраб вун г1ашасигъан?
Хьин хьехъ ул хъумий дуйейлас бясигъан?
Даъим гъамлу чи зус хъагвас андагъан?

Са баг1зийрис къу1рдикесра г1у1л хьуни,
Машин, ппуезд, самалутар бул хьуни,
Гъудурк1айдеф зун суманттис пул хьуни,
Вал к1ил дивас завас хъухьас андагъан?

Ирк1в исал акьас хъайини ч1у1ме цул,
Хиялари кьат1 акьая Ккасппий-х1ул,
Бяй, дурукьай хьуни Къиргъиздин чул,
Ирк1в дарихде чи зус хъагвас андагъан?

Велед, чи, чу акьуттарин айрулмиш,
Дахьурай чиппин дирнагъ узатмиш,
Дуйейс заш гьич акьайда рукъал-къаргьиш,
Яраб зе чи хьин хьес хъагвас андагъан?

***

Руца рякъяр гъали вахъас
Зус хьуни исал,
Фас рагъарна вазар дах1ан
Хьин хьуфи вархал?

Зуьгъре х1ядий фагъуч1уна,
Иц1ай пуф зус нур,
Зулумкар гъел фас акьуфи
Кьу1 ул ваш зе кур?

Шагъра рякъяр х1ядарилди
Заш вас лихьунай.
Ах1ттибар акьу бе цилдихъ
Заш г1у1н хъихьунай.

Уфул архьу жандис кумак
Хьасигъан накес?
Шав, кьячарариг1 г1ядарку чапп
Макьа ваш закес.

***

Шав, бат1арди магва вас
Зе ц1угъна г1ашал.
Сараттин жан гъушай фас
Дахьуна г1ажжал?

Инсан Шалбуздагъ эва
Ккехуникк ккеху,
Я ац1у туфангива,
Хъярдалак кехъу?

Дири ий гагъ гуллайлас
Ирк1уран хиял,
Ац1ундава гьелла нафс,
Фиттихъаси ц1иял?

Къакъива х1улал зегьмет,
Сайди андава?
Гъумуша элдин туьгьмет,
Намус хъундава?

Аманатис хиянат
Дахьучин шади.
Ийчи бе ч1ире ният,
Зе вас наг1нати.

Ладивуф валас салбан
Хьас пуна вардиш.
Жан валас акьуф кьулбан
Э пуна таниш.

Вархайлас хуттурфуни
Са тукарин хаб
Х1айиф, зус фачархьуни
Ахиран жаваб.

***

Шав, г1уммурдин ягъар
Акьас хьеш х1исаб,
Фасийчи гур ч1укь идеф,
Х1яр акьас сабаб.

Сифтта шад ягъ г1уммурдин
Зун уху ягъи.
Эгер зак бахтт кий хьучи,
Захъ хъуху ягъи.

Латтарк г1уммурдин китаб,
Г1яйчугас шад ягъ.
Ядарх1яс сад сайс хит1аб,
К1аре дакьас агъ.

Кьу1дпу шад ягъ г1уммурдин
Хъайини ирк1урал,
Вун илхъу1 дакьикьий
Ми зе г1ашкъунал.

Нумраяр лихьайва гьел
Ягъарил шад хьу?
Гьагурикес са ягъий
Хьин кьу1д хъай лухъу.

Бяй ада ирк1уралас
Зус ти ягъан х1ал,
Мурадийъхи вун хъай зус
Ягъ дахьуб дах1ал.

Дахьунде мурад тамам,
Даъа ягъ шаддеф,
Дахьурай баван фунис
Гьич бахтт кидайдеф.

Пагь, эвлемиш хьу ягъа,
Керхьуни хярар,
Алминдай гьич иркӀурал
Я хайир, я зарар.

Икьрарий хье, шад ягъан
Идихьа хатир.
Гъумута вун ахирас
Шад иркӀуран сир.

ХӀайиф, шаддеф хьунда вун
Эвлемиш хьу ягъ.
Куче акьаф хьундахи
Вун зус гӀуӀлин рагъ.

Бяс хьуни иркӀуралас
Мед са шадде ягъ,
Вун вафалу ий пуна,
ИркӀв фарикьат, сагъ.

Хиялий халкьарис зун
Са бахттавари.
Фацас бяй андайде
Завар жилари.

Гьар шадбял зе гӀуммурдин
Хьуни кидаф бахтт.
Чун кьуӀдра хъай китӀайде
Дахьуфива вахтт?!.

***

Удуни хилар зе к1урари зазун,
Фасийгьан чун захъай лидах1ан азгъун.
Зера тамах1 хъайхи емишихъ ширин
Ирк1уран мух1уббат вахъай ий дарин.

Эмк1икес ий агуф лепейриг1 х1улин,
Архьуна дуейъ ниъ тукарин г1у1лин.
Кет1уна хуттурфучи - х1аяти цулин.
Хъу1хъе п1яж савкьати гьату хьес кьу1рдин.

Лал хьуни мез амий агъайде ч1алар,
Вахъас руцай зак керхьуная хярар.
Нахчири суман вас акьайий гъарай
Вун найичи, найич? - заш акьай тикрар.

Икке жигъир, нарискьан суй агваяй
Г1аршдиъас вас хуттурфае улерис.
Къутармиш хьас ваш навди хил иц1айий,
Хабар хьастти ми кар х1у1рар-хуларис?

Бикьу1ни зун бе гъавурди рукьуна,
Хаб гъузунде тахсиркар гьел зунива?
Вун найичи зе ирк1в кабаб акьуна,
Латтхъадархьа ц1уппе лик1у кьулива?

***

Вун х1улил гъайиши т1урфан,
Зун гами т1урфанин удигь,
Вун ягъ-ягъалас бяй ухьтан,
Зун фас гьунда ли вас улигь?

Кьу1рдин ягъа жикал суман,
Зе г1уммурди вун архьуни.
Хьаси пуна дава-дарман
Зун ли вахъас хъударкуни.

Дахьурай кьат1, язукъ, назик,
Димива, шав, чуьнгуьрин син.
Макьа, шав, ваш зе ирк1в гъарик1,
Хъучархьайда рухвас ясин.

***

Жувабдари, г1уммур вун,
Даъим зе удигъ.
Атундахи ли ваш зун
Халкьарин улигъ.

К1ил кичик1а, са къазма
Хьурай к1ирк1 ли вахъ -
Дуг1а акьайий бава,
Умуд хъай хулахъ.

Тамам хьу баван мурад
Шад ягъий гадан.
Ми кардикес хьурай г1аян
Рух1арис дадан.

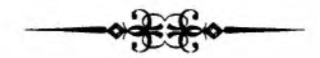
Х1улал зегьмет даъайва,
Г1ядайде х1арам?
Фаттархьуфива ватан
Хъудайц1ай салам?

Хьуни зе ми шадбялла
Г1уммурдин жакъкъеф.
Зус багъиш акьу тукун
Ранг хьуни хъу1хъеф.

Г1ябас хьуни са шад ягъ,
Дахьурай гъалат1.
Шав, чвеш зе уга мукьул,
Са ттур хьед алат1.

Эркек велед уху ягъ
Х1у1рари суван,
Туфанг ярх1я завустти
Шад ягъи дадан.

Х1у1рари шадбяларин ун
Х1у1рар-хуларис,
Гурлу мажлис-дем, далдам
Мукьу к1иларис.

Дахьурайи гьич сайхъра
Вафалусуз велед.
Къаргъишигь гьадархьас хьин
Эвледба эвлед.

Хьимуд хьуни г1уммурдиъ
Шад ягъ фадай гъам?
Аттархьай анда зе к1ил
Тагъар хьуна хам.

Заш чвес гъел акьай туба:
Хьес ккида дуел,
К1илин г1уммур фачар хьуф
Шадбяларин свел.

Инсандин ирк1в рах1атде
Шад ягъи. Гьар ягъ
Дифураккес ккеттик1у,
Э вас хъу1хъе рагъ.

***

Тагариъас г1айнайрихъди
Ачархьу нур вунийгъан?
Хулан жилил лухъаейде
Ги рагъун нур вунийгъан?

Сарин хьуна, г1у1лин ягъа
Киркьу шавгьар, вунийгъан?
Диф адина муч1 хъат1уни,
Иф зус хабар вунийгъан?

Адина угъалин т1инк1ар,
Ярх1у1ф т1агар вунийгъан?
Гъархьу хула ачархьунде
Вазалан нур вунийгъан?

Ахуникес кет1ас акьу,
Эмк1ен таг1бир вунийгъан?
Муч1е хула зус г1ик1унде,
Чирагъин нур вунийгъан?

Ягъалмиш хьуф акьай закес
Ч1ире фикир вунийгъан?
Иннамиш ий мух1убатдихъ
Фарикьат хьуф, зун ийгъан?

***

Мух1убат, гьел заш факьа
Даъим ли вас лук1 хьунде?
Шав, ваш зе г1айиб макьа,
П1яж суман хъухъе хьунде.

Зе ягъанин дах1али,
Вун г1акванайхъас гъургъайа.
Вун лап жегьил кьах1али,
Зун ягъ-ягъалас дургъайя.

Вун г1у1лин к1или сифтта,
Зун ахиран вази цулин.
Зус амеф са-кьу1 х1афтта,
Вун гужлу лепе х1улин.

Гьич хьехъ садра хъухайда,
Хьин хьес хъуттихьей пуна.
Бе пияла ухайда,
Зун жегьил хъу1бяй пуна.

***

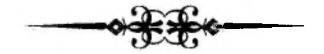
К1аре улер, хуттмурфа зус мах1румди,
Чвес зун язукъ бяйде вахттар ушуни.
Иъин негъвар лабяй халкьдис маг1лумди,
Некьвар-гъванер, тукар-ч1ирар г1ашуни.

Кканчи вас гьел хабар гъуши рагъувас,
Кканчи вун ухь дустт т1урфанихъай х1улин.
Кканчи дарман гъуши гьар са тукулас,
Ширин хъухьас ккида, вун хъай, ягъ х1у1лин.

Багаймикес алихьу чиг тукарил,
Зе негъвари гьали вахъас алашу,
Емиш алгъахъу1бяйдахи к1урарил,
Ругъу т1урфан аттархьуна, тук лахъу.

Кьат1-кьат1 хьуна угъал дагу жил суман,
Г1уммур вун зус фас хьуфигьан къарагун?
Ялав киркьу якьу багв хьуна куман,
Ахирас вун хьунихи рукъу1н-ругун.

Даъа зун заш акьу курарил пашман,
Мархlаматлу ирк1уравас ижбялий.
Зе ярх1у1нис хьундахи вакес малх1ам,
Валлагь, вун зус Аллагьди и завали.

***

Шадбяларик мублах1 жилин
Кихьаейде ц1а,
Нубатин дарс т1абиг1атди
Эгъан хьес иц1а?

Шад ухь, инсан, вун зегьметил
Бусттанин цулис.
Зир-зибилдик ц1а кихьас гьел
Хъадагвас улис.

Т1абиг1атди хьес инде вахтт
Гьадатас бадай.
Инсан, фачархьайда вас бахтт
Вахъ учихъ хъудай.

Ц1ае хъухьуб т1абиг1атдин
Къайда э къанун,
Т1абиг1ат вас къуллугъ акьа
Х1у1лашуйи зун.

Дуел ирк1в, ахиартис рух1
Хьаси фарикьат
Хъучабяе насиларихъ
Хьучин маг1рифат.

Хье х1ядадан кут1уликес
Хьуна а ц1ахун.
Хуттулари ти дуейъ зус
Иц1айгъан ахун?

Кьу1лар

Икрах1 хьуна зулумикк,
Андай са имдад чара,
Мух1у1йъ сумарин кIеникк,
Кьу1лар гунт1 хьуни ппара.

Къутармиш вес балайккес,
Фишттинф аттивай г1амал?
Китанис гуж акьуттин,
Лап сакьурай жан-жамал!

Маслиг1атар журба-жур,
Ахттилатар камаллу.
Икьрарис адай са ттур,
Джалла хьуни хияллу.

Сад арх1у1на ачIа хил,
Икке муъулар алеф,
Гъайихьуна фурс фай кIил,
Дилаварди гъургъаеф.

Жанабияр, ханумар,
Къайгъу зав фа залумин.
Див, ихьас х1яву зангар,
Ун хьурай хьес къалумин.

Пагь, иже маслигIати,
ВагIдай амий пуфтай фас?
Лап зурба ахIттияти,
Гъушас азадди нафас.

Шадвелдин, хьуна фараш,
Илгунда кьадар-хьисаб.
Яваш, жегьилар, яваш,
Зе суъалис тин жуваб.

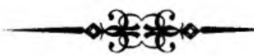
Кьу1ссе хьуна, ягъ андай,
Уч жилилас икь чӀирх1яй,
Гъургъвас махӀфар хъундай
Удигь хьуни са пайда.

Майданисти мич аттучӀ,
Фиш ийчугвас ли зурба,

Ахъаф душмандин хӀяву
Зарг атай руха турба.

Эгьан хьед латӀунде хьар?!
КьуӀларин халкь хьуни лал.
Фагьум дакьу гьар са кар,
Эхи Аллагьдин завал.

Агъуларин руш

Булахин кӀилил
Фас хьефи сафил?
Дахьас вун гъафил
Агъуларин руш.

Абур-такабур,
Амихьа хатур.
Хъаеф э сабур
Агъуларин руш.

ГӀалашуй э вас зун.
Даккан маркьа вун.
Давахи азгъун
Агъуларин руш.

АтӀдурсай вас рагъ,
Вуни час чирагъ,
Хъачархьунде багъ
Агъуларин руш.

Алчархье жегьил,
УхӀяс э къайил,
Лихьуна гъилил,
Агъуларин руш.

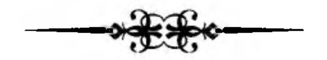
Кий хьурай вас бахтт,
Ижеф хьурай вахтт,
Хъадуьхъуф э тахтт
Агъуларин руш.

Ве эркен намус,
Фадавахи фурс.
Эхи зеф кьасус
Агъуларин руш.

Алчатастта чIал,
Валлагъ, зун ли вал.
ЯгIая зас ви хIал
Агъуларин руш.

Намусин аслан,
Кьисмати гъанан?!
Тук ахъу бустан -
Агъуларин руш.

ДЕВУРДИН КЪАЙГЪУЯР

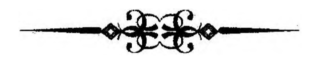
Шаб магъа, хьин дуньяйихъ дава цIиял,
Хье мурадар булахари г1уммурдин,
ЙиркIура вун имихьа чIире хиял,
Алчархьатар къайгъуяри девурдин.

Адай ул лихьуна гъадивас вахт,
Фас тIабиг1атдин ара вея дегиш?
Духурай вун, инсан, бабас бахтт кидай,
Агьарай, ли вал алчархьеф дапас фиш.

Маргъар суман хъуфай г1умурдин исар,
Алавеси, уп, дуньяйлас уч фи фай?
Я инсан, мус хьаси гьали вас асар,
Фас агвафи дунньягь ладайка диф ай?

Фелекин чарх алурцая дагъузай,
Нан акъаси вун вас ликIинде кьисмат?
Суриъ хIу1ппар тух хьегуна г1ягъузай,
Тух деветтис, фи вей акьуна тугьмат?

Хье мурадар

Махlсулар завал аркьа
вахт, алайкуф хьурай, уп.
Къалинди мекlер аркьай,
Кьурд цlуппеф дахьурай, уп.

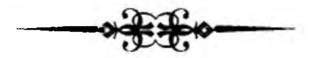
Экlен, сулен хуппурар,
Къурахи дугурай, уп.
Тук ахъунде багъларил,
Махмахай дугъурай, уп.

Гамебури мурадар.
Хье йиркlвар дуз хьурай, уп.
Кане рушар, гедаяр,
Сад- саис кьисмат хьурай, уп.

Цlекlин аркьа жегьилис
Вас мубарак хьурай, уп.
Фуни ае сусарис
Сагъ велед ухурай, уп.

Армий вере кьахlалис
Вун сагьди адирай, уп.
Сафари ве гьуларис
Рякъ угъармиш хьурай, уп.

Йиркlуран иже хиял
Дахи бутмиш хьурай, уп.
Чlире йиркlвар аеттар,
Хlули батмиш хьурай, уп.

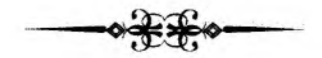
Рякъуlъ алчархье кастис,
Ле вас ягъур хьурай, уп.
Кардил але нажбарис,
Ле вас кьуват хьурай, уп.

Кlина дуяйлас веттис,
Жаннат кьисмат хьурай, уп.
Вес аме насиларис,
Ме насиаlт хьурай, уп.

Са кьацl г1утlайде гуни,
Хьес, хlулалдеф хьурай, уп.
Вун хlя аркьае велед,
Вафалудеф хьурай, уп.

Кlурари ахъайде тук,
Емиш хареф хьурай, уп.
Аликlае кангвна-лак,
Шатти дургъаф хьурай, уп.

Вере г1уумур хье дуел,
Ахир ижеф хьурай, уп.
Ккиркlуна футнана къал,
Дунягь ислахl хьурай, уп.

ХIелашувас акьунде дард

ХIелашуй, са дард а зе вас акьайде.
ЙиркIуралас гъамата, э вас миннат.
ЧIалар пара а уп учис агъайде,
Гьич мугIубатдис дахьурай хиянат.

Уп, магIрифат гулас дакьурай учин,
Яг1ярхьурай вафалувал фи ийчин.
Сара хиял эгер йиркIура айчин,
Хаб ирай, уп, учис инде зе савкьат.

Зе кьаламин кIекIул э зе бахт алеф.
ЯгIярхьурай учихъ дуст-душман хъаеф.
Дапурай насхьучира йиркIура аеф,
Дава, уп, учис агъаттар зарафат.

ВАСИ

Къуссе хьуб даахи азар,
Сараф учикк акъа бизар.
Зе гІуммурдин ягъар-вазар
Исар дахІан ярхе магва.

Даъахи гІуммур зарафат,
Ялгун дахьас ваш вун афат.
Гулас акъуна магІрифат,
Ярхе манзил жакъве магва.

Хъюсий архьу чІурхІяр дарин
Ишанар дава имамин?!
Рякъ фай Аллахьдин каламин
Дуйилас ушуб, яркъве магва.

Гъушас кида къизилин зар,
Хъухуни зун, кеттархІай цІар.
Негъвар дава лади лецІвар,
Чвес зе гІуммур ярхе магва.

Насиларил хьаси рази,
КІили файшучи зе васи.
Жаназин уркъунде хъюси
Миннати чвес кьяйи магва.

Инсан, магъа э вун буйнат,
Иблисис тин, гьала, нагІнат

Чалишмиш ухь гъушас жаннат,
СиратІал мугъ аркье магва.

***

К1ил, мус хьаси вас г1акьул,
Вахтт эхи ве укьа мукьул,
Хъучмика алихьас кьул.
Уп, фас хьуфи вун гьавадур?

Паччагьин таж хъихьу сирма
Алахьава заш гьел чалма?
Ккانди вас къайси-хурма
Шав дахьас алдай гьавадур.

Ахир гьархьастти улигъас
Гьаттив гьала ли удигьас.
Хата киркьваси хилиъас,
Аттдуркьай дакьас гьавадур.

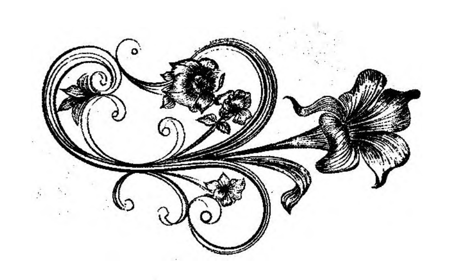
Ях1 хъуда вахъ хьас такабур,
Руцас хьин шав алмий абур,
Кьимат ада зади абур,
Гьаммиша руцас гьавадур.

***

Вахтт фачархьунива гъахъуша кьисас,
Найич ахай алит1уна улерил?
Кьисмат сади, шав хьин дуз рякъди руцас,
Кканчи алцас гьел тахсирар кьулерил.

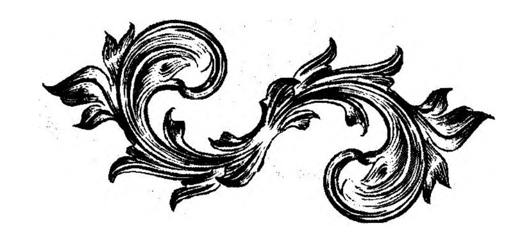
Хабар гъушас нали пуна зун пахил?
Агунара даккани зус ялтахъар.
Касибин хам латтахъае алчахъил
Халкьдил лихьас ккане хъалтахъар

***

Аефтта фаркь рашват ибан гъушубан
Сад сан лук1 хьуб кьисматива чвес кихьу
Ишанари инсан г1ардис ушубан
Инсан хъуда зулум нафсуна гьихьу

Намусин кьимат акьу хьимц1ур шегьи,
Чвеш дайва руг акьуф пайгъамбар Г1иса.
Жазаламиш мус акьай я Илагьи,
Къайилдеттар уху чу иц1ас маса?

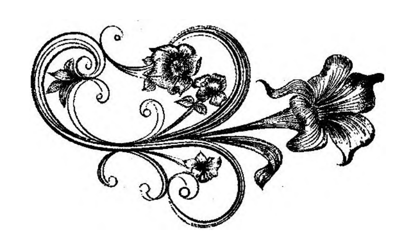

***

Киркьвайгъан йифар жилис
Ахъахъасигъан тукар г1у1лис
Шаб хъудидик1ас цулис
Хьеш алихьу къалаяр.

Вахтт даъахи жан дивас
Язукъ ухь миннати вас
Даъим зав зус аддивас
Гунт1 макьа шав къирияр.

Бе г1яфу т1унин къулгун
Акьас чалишмиш ухь вун
Гуч1 макьа хьаси ялгун
Хьес кьагьардин шалаяр.

***

Гунт1 хьуни к1афла-к1афла
Хье г1уммурдин къирияр
Метрияр чиппил алмий
Зал алцуни къарияр

Къирийрис иц1ай къилав
Вун фа т1урфанин къвалав.
Ц1айлапандинфи ялав.
Зус киркьва ц1ин кьвалияр

К1илис-к1илди рангунан
Рагъухъаний фандунан,
Дарман ийхи дардунан
Дуз хьунайчин араяр.

Агвая хье ранг чу1лле
Малайкарис завулас.
Бурж хъуйицас хьел алме,
Акьуна са чараяр.

Хьилар ушу къабала
Кеттатай хьуни бала.
Хъайхьас дабяйде шала -
Алгъакьуни к1аг1лаяр.

БАВАН ЙИРКІ

Угъвас анда агъайий угъвалар,
Ахъахъаста агъайий вун тукар.

ТІабиаІтди хьевас хабар гъушунда,
Учин сир-гъам гьич хьес ачух акьунда.

Нур ичай амийчира дунйел рагъу.
Аме гІуммур бавас хьунихи агъу.

ЦІае бунер фататая тукари,
Хаб шадвелар акьаяхи иркІвари.

Халичийхъ укьуна акьай луькІуьнар,
Къумшилла ал сус ахай цІекІинар.

Амма айванихъас хутурфае баван
ЙиркІуралас вей ада велед шуван.

Исна сури гадайкес адай хабар,
Фишти баван иркІура гъахай ми кар.

Умуд хъуме адесси пуна мукьари:
Зе геда гьич гъузаф дава некьвари.

Агь баван йиркІ, цІа лихьуна угунде
КІилилди махмахайна, свел угъунде.

Аладаве ибхь алихьуна дагъ суман
Жагвар хьуни баван чІарар агъ суман.

КІаре ягълукъ акъас хьундава дегиш,
Улар хьуни даьиман гІашай вардиш.

Агь, зурба кар хъа инсандихъ кІиб агъай,
Гьативай удигьас агвай-агвай.

Адес кинда, агвас анда сара вас,
Киндава сара гьич ве багулив ахъукьвас.

Бала дава, вахт хьуна ушуттарин,
Дунйал алмий йиркlв фарикьат хьуттарин.

Нанди гъаха кар э кlиб жагьил-жаван
Улер хъамий ушунде дадан-бабан.

Шаб дапас гьал хьин хьехъаси г1ашаеф,
Булах хьуна улин нагъар латаеф,

Зус язукъи жагьил г1уммур тук суман,
Дуняйил дахье дардунас дарман.

Сад ушуни хъаттихьу сус атуна,
Сайиди кьуl велед ятум акьуна.

Сади йиркlуран мурад бегъем дахьеф,
Чачанди гьич кlи мукьра яаlр дахьеф.

Даlвил кlиттар ахиратин шагьидар,
Дин бадалди жанар къулбан акьуттар.

Афгандин суй, Къарабах хьуна кьисмат
Мус киркlваси гьами даlвин мусибат.

Фи бадалди талаф вея игитар?
Халкьар сад-сал алчимика, бандитар.

Чвес бабарин йиркlуракес ухь хабар
Шаб даес хьин хье халкьарис г1азабар.

Ислагьвелдин луф лурцlурай кlиларил,
Гьич вахт дахьеф фадайшурай накьварил,

Таргъунарил агучира хьес тарих,
Девегьилди хьурай хье йиркlар дарих.

Аминатан кьисмат
Поэма

Сифтта гаф

Халкь гъузуна а лакул-к1илил.
Мукьунттарин негъв ал улил.

Ракъу1 вея хье Аминат.
Кьисмат хьурай учис жаннат.

Дишагьли дин-т1аг1ат фае,
Инсанийхи асул хъае.

Хъумехи вахъ халкьдин х1айиф,
Дакьа кас ада ве т1аг1риф.

Латтуркьайгъан яраб завас
Бе г1уммурдин тарих кихьас?

1

Адигуна вахттар сафил,
Аминат, вун сусий жегьил.

Суван х1у1ри, ц1абур суман,
Адаркунай дег1вин т1урфан.

Г1ут1а гуни хьунай балхун.
Бав-руш г1ашай, акьай рагьун,

Файшуна ис дахьу сусар
Ашк1ин хьунай к1ина шувар.

Хъумий-хъумий хьу веледар,
Ятум хьунай к1ина дадар.

Андай сайсра г1ушан ахун,
Хьуна ай душман лап азгъун.

Угъай дег1вин махмахин свел,
Фи къарагун лархьунай хьел?

2

Х1у1ри хье ягъц1ур жегьил,
Алахьуна чиппин лак-к1ил,

Фронти вес хьуни х1азур,
Жамалан тай хьиму агъзур.

Тукар суман биц1и кьу1 руш,
Хула х1ядад жандин нахуш

Алчархьуни жегьил сусал,
Учра але жандил кьу1жал.

3

Г1адат даъа хье х1у1рари
Ахъа шуван гарданари.

Вун уц1уни агвай-агвай,
Шуй девг1ийстти рякъу1л акьай.

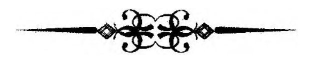
Алат негъвар гъузай вархал,
Латтдуркьуттар акье х1улал,

К1или фаюх пу ахттилат,
Бе эйессий и насиг1ат.

Вас Жамала вейде рякъу1л
Инай хъуттихьинде г1акьул:

«Айс дакьуна сараттис к1ил,
Ярх1яй акье дадас ул-хил.

Веледар у1х1, дакьуна гуч1,
Маса иц1ас дахьурай луч1.

Г1ут1аттарис акье кьаниг1ат,
Давехилди чвес азият.

Дек1ина зун аттхъархьучи,
К1аре дахьурай бе хъу1си.

Дакьахилди халкьди туьгъмет,
Див дадахъас ваш са зегьмет».

Г1ашали укъунде кьуркьа,
Хъуйиндайхи мажал гъургъа.

Хъу1сил хьунде негъварин хьил,
Жикуни ваш латтарх1яй хил.

Жили рукьа к1аре кьу1 куч,
Жин акьайде акьуни къуч.

4

Хьибу вази хьуна аеф,
Ухуна бе фуни аеф.

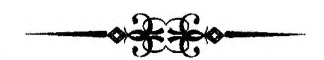
Вас Жамалан э аманат,
Дахьас вун лидис хиянат.

Биц1иттин гъумуша гунагь,
Садра вас хьас ккида панагь.

Бизи дах1анна тин гадайс,
Язукъи амата г1ашас.

Ух1яс кьуват гьурк1асигьан?
Хьибу велед тукар суман.

Гуч1 дакьуна гъузе уьткем,
Аллаттихьас лархьу шилт1ем.

Са вун дъа, вари эл-гуьл,
Алихьуна угая ц1ил.

Акье гьала ваш ирк1в ц1уппе,
Кехъат медра пилар суппе,

Дайиц1ас шиниккварис гаш,
Лакул алгъихь яваш-яваш.

5

Адахи г1акв лазилкьуна,
Лакул ал даьим дит1уна.

Якьу кьякила так са т1унис
Хъахъая ярхе манзилис.

Хьимц1ур бецунан ахурар,
Хиларил хьуна куркурар,

Аттахъая ут1у фурдер,
Кьат1ар хьуна т1убун фунер.

Мал-къарайхъай акьу саваш,
Баган гунийс хьуни яваш,

Игил хъу1бяс х1алакди а.
Къужайс кумак герекди а.

Ккеттивуна ругар игин
Ац1ас акье ваш кьу1 жибин,

Гаш к1ирай шиниккварин,
Кьурч1акьурар акьае сажин.

Кьуцурихъ хъумейде хъусу
Ч1яби къужайс кьу1 хварч мусу.

6

Жили укьуб х1у1й анда вас,
Лархьахилди а лакулас.

Уркъунихи к1аре улер,
Валлагъ жандихъ хъунда гъунер.

Г1аламат эхи ккехас хьуб,
Са баг1зийрин хъунда умуд.

Кьу1лун муг суман ае хал,
Яваш хьуни хизанин х1ал.

Х1у1ри амеф кьятте-буркьеф,
Алчархьу къакъ э лап яркьвеф.

Гьелдис иц1уд хьуни ашк1ин,
Кьу1ссеттарин х1ал э душкин.

Мус хурай савашин ахир,
Дунйагь хьуна девг1ин ясир?

Мек1 бяй агъай, дакьай башттан,
Акьунай кьярарин бажгъан,

Гунт1 акьайий куьркел, къузай,
Кьу1рдис угаф х1азур хьунай.

Г1акуналди китайрин ц1ин
Хъакьайий ваш барх1амин хьин.

Лат1а чаппара ий кьаниг1ат,
Кас адай иц1а шафаг1ат.

7

Дахъу1ни гьел ц1афулан урк1.
Латая ахунихъди к1ук1.

Шувал нападир хьу душман
Гьучабяя дуел суман.

Чайлахи а Жамал лец1ун,
Алабяе гъушуна ун,

Т1ах1у1р хьитта улер хъай-хъай,
Жамал алгъихьуна ахай,

Гьарай акьай: Кумак! Кумак!
Ирк1вра хьуна х1алак,

Хъудахьуна гьич са чара,
Жамал хьуни вара-зара.

Агъишина кет1унде х1ал,
Зулмат суман муч1и а хал.

Агьарай, ирк1уран мурад,
Хъагвас андагьан вун яраб?

Фи ийчи бе эмк1ин таг1бир,
Агъас хьунда сайсра ми сир.

Ирк1ураъ уса заз суман,
Кьагьардикес ий вас г1аян.

8

Суре иси дабяй к1ежар,
Жамалакес адай хабар.

Хьуни ттиъен кьу1рдра ц1уппеф,
Почтта хъуха Г1али кьяттеф,

Вазариккра бяйдий хабар,
Дуйей хьунде дегишбялар.

Х1я ягъ дайва кказит рухуб,
Девг1ин х1аларикес гъургъуб.

Иже хабар иц1ай сай сайс:
Хьунда агъай Маскква гъушас.

Гарданари ахъай сад сан,
Шадбяларин андай гьич сан.

Хъархьай умуд ккиркӀвай пуна,
ДевгӀин тӀурфан гъузай пуна.

Амма адай иъер латуб
Гьич иркӀура гъузар акьуб.

ХӀайванива гъушунде жуш
Хиял бяй анда дуйи кьуват
ККиркӀвас акьа ми мусибат.

9

Латтархьуни ми кьуӀрд цӀуппе,
Хьид хъайини гашин суппе.

Уд ада кичахъа жиликк,
Кьяри хут кегъутӀу циликк.

Хъучадина тум уза вахтт,
Гьарай, халкьдин гъархьуни бахтт.

Авансди и са чувал мух,
Акьасигьан ваш хизан тух?

Ада кьуӀ пай акьа зад,
Гъургъубакес кидахи дад.

КӀей гашила дузучи жил,
Цулилди, шав, аттихьас кӀил.

Акьай лусар, сурар, мяжар,
ГӀутӀе чӀингъир, акье камбар.

ИцӀая некк ратӀал тӀунис,
Баракат ирай хье хӀуӀнийс.

Хъихьас рикьихъ тагlам гъалан,
Хlуlр акьуна игин суьлен.

Са ягъан кьистт гирванкин тlас,
Хlяр хьуна ай кьадар акьас.

Дагвай улис ширинф, ягълу,
Хlуlй андайхи тlагlам дадлу.

Са-сад хlярбяй ирккар хъуlсин,
Уркъуни гьел улер гашин.

Рахlми акье, я сад Аллагь,
Хъундахи чехъ махlфар валлагь

10

Кьяе хабар ицlас сад-сайс
Даъай къайил иркlуравас.

Амма хъайи кlаре кlежин,
Матлаб акьас бяй адай жин.

Фашисттарин ияй къараз
Факьунара гъушуб Къафкъаз.

Моздокдихъди ай рукьуна,
Нальчик угай цlа гъушуна.

Баккун нафтт кканди ай варийс,
Турк хlазур хьуна ай гъужумдис.

Артухъ бяяй къалабулух.
Иркlв, шав, гьел вун тагlди лух

Бицlиф хъаефи дапуна гъайиш,
Вахlши душман акьас бугъмиш.

Гъванер, некьвар, суван к1илар,
Гъайиш фаце сай сан хилар.

Эй, кьах1алар Дагъустандин,
Дайиц1ас хьеш маса гьел дин,

Ат1ухуни суван хъу1си,
Ух1яс гьел дадарин васи,

Иллеф-хумбеф, къужа-къари,
Садсуман т1уш гьала вари.

Чулакъ-Сурхай, Х1ажи-Давуд,
Чве несиларик ке умуд.

Парту-Пат1и, Муртузг1али -
Чун ушунде рякъ дава ми?

Имам Шамиль бе гьунерар,
Ирк1урал хъакьас э вахттар.

Г1аян ухь вас Х1ажимурад,
Халкь г1ашая акьай фуйрад.

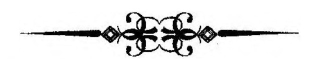
Эй, аззадде суван ликьяр,
Лук1бял фи ийчин ухь чвес х1яр.

Хаб гъудузас, къучагъар, гьел,
Алат душмандин иъин свел.

Мегьец1ан хъай халкьдихъ гьунер,
Къакъ гьадивас бяйде г1у1нер.

Ттур аейде сачма къушум
Къафкъаздилди акьу гьужум.

Г1азиз хьуни гирвай суван.
Гьишас алчархьуни бирдан.

Хьучинна фашисттар х1алак,
Хъухьунда са чара, кумак.

Алашуни свеллер иъин
Удигъ гъузу игитарин,

Ахиратин шегьидарин,
Хьес хъадагу магьитарин

11

Ирк1ураъ ай даъиман г1ур,
Гъургъаттарихъ хьихьай ябур,

Латтдивай раккалас улер,
Аттихьая ярхе г1ушар.

Иже хабар, Аминат, вас,
К1еж файинде муштулугъ зас.

Жамалакес инде хабар,
Фи иц1а заш вас Абукар?

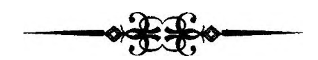
Бакълякъ-к1еж хибумурттанин,
Хабар фава ли вав ширин?

Беттар даъа, Жамал, хат1ар,
Валлагь бе ирк1в хьуни иттар.

\Кканварт аттаркайде хилар,
Фас зурзафи чун ли кьадар?

Салам дуг1а кия варийс,
Хуланттарис, х1у1ринттарис.

Ярх1у1н хьуна г1улжан хилил,
Госппитталди а ахунил,

Сагъ хьу суман к1илар дивас
Х1у1лашуйи зун гьали чвес.

Хъагвай анда киеф к1ежик.
Улери ахъунде негъв жик.

Фи бяй к1ежис ина таман,
Ккандийва бе фацас гардан.

Кеч1ай анда вас мукь хулаъ.
Вун бе хъу1сийс хуттурф гьала,

Ранг хъайини инсандин вал,
Къакъ латтархьуна са рат1ал,

Кехъархьуни ли вак хярар,
Агвай анда хулар-малар.

Эесси сагъ хьучин нагагъ,
Сара фира ккандай, валлагъ.

Жамалан вари тадарак,
К1илил лахьа къамрукъ бармак,

К1аре мах1сар, ц1ае валжагъ
Аттихьуни ваш иц1ас рагъ.

Шуй хъу1бястти акьас х1азур.
Яккун тике, магашин ттур

Адай хулаъ хаб диву зад,
Я ччяман т1уб, ифалин гвад.

Шав дахьас вун таг1ди ппара,
Сабур акьас са биц1и сара.

Са ирк1ура агъая вас,
Шам, Аминат, таг1де дахьас.

Баба х1азурбялар акьуб
Дуейхъ хъудай ижи хъухуб

Фи лазими, даъа герек,
Харж дакьас адайде кепек.

Ваъ, дахьурай изукъара,
Вахтт амий акьас са чара.

Халкьди г1айиб дакьурай зун,
Адай пуна гуни-къафун.

12

Ягъар, яг1я-багагь агъай,
Бяйай сасад алаттархьай,

Са ваз, кьу1 ваз, агь, суре ис
Хьунда са кас хъубя х1у1рис.

Аттхъархьунда хъайина Жамал,
Путтар вари хьуни г1амал.

Хьед лат1уф суман хьуна буш,
Къужа мяртти хьуни нахуш.

Кеттархьуни дуйикес ирк1в,
Хъурукъуни агъуч1у уьк1.

Хъудивунда ппара вархал,
Ирк1ураъ укъунна а г1ашал.

К1аре к1еж агвастти гадан,
Жакъе хьуни г1уммур дадан.

Х1айиф хъай, дуг1а-сана хъай,
Кьу1-къу1тти кафанар лихьай,

Ина жамаг1ати кумак,
Акьуна садакьин кумак

Къужа гьатуни рах1мати.
Мукь хьурай учис жаннати.

Сатти хьибу веледра хъай,
Илгуни гьел г1ашай-рухай.

Ягъ бе латтархьайий кардил,
Амма г1уши бяйий сафил.

Шиникквара ий лап залул,
Андай садра ярх1яф хил-ул.

Х1я-х1яди ярх1яй улер вас,
Гаш хьуна а дабяй агъас,

Гадайс акьайий ваш чара,
Рушар заг1иф хьуни ппара.

13

Умуд! Умуд! Ккидирк1ваф вун,
Хъаттаркайда гьич вахъас зун.

Ахиримжи дива нафас,
Умуд, багъиш акьай заш вас.

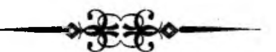
Фандигар хьуни вун кьисмат,
Алахъарх1у1 зал мусибат.

Мармардаш рях1 рух1яй к1илил,
Негъв куме акьунда улил.

Пагъ, хьундава кьуват, ирк1в, вахъ?!
Абя кьадар гьава сувахъ,

Чудурхъубял эхи мах1тал
Ми кьадар къакъ лихьай варттал.

Девг1и ккирк1вас андай са ис,
Жамал к1иф лагьижий х1у1рис.

Жамаг1атин хьунай къараз
К1аре к1еж вас агвас дакьас.

Мегалан хьу гуж Жамалас
Гъадивас бяф даъай вавас.

Чурхъу миний рякъу1л бяре
Ишаниий атуф са к1аре.

Хье улерис дагурай уч,
Фиштти игит хьунайчи пуч.

Кьяе хабар киркьухилди
Уфул архьунайхи жанди.

Х1у1ри, хула акьай рагьун
Шагьидарил лакьай къулгун.

Андай агвай ярхе кьу1 куч
Латтат1уни дахьуна гуч1.

Ирк1в г1ашали ац1ай залул,
К1аре майзар ярх1у1 ут1ул,

Гъами эва гьел зе кьисмат,
Мурад Аллагь, и мусибат.

Даъа зун бе удигъ г1ассе,
Вахтт дахьуна хьунде кьу1ссе

Вас агунде эмк1 луркьуни
Фи мусибат вал ларх1у1ни?

Дард латтихьас, шав, вун алукъ,
Сад Аллагьдис хьурай язукъ.

Ми девг1ин пияла духуф,
Так-бир хъайини сурхьум дахьуф.

Сан велед, сан чу, санна дад,
Анда дек1иф хулаъас сад.

Агь, фи мукьул рукьуни хьин,
Агвай амеф ятум, ашк1ин.

Гашила хьуттарис х1алак
Ина кканди варийс кумак.

14

Агвай-дагвай ушуни вахтт,
Хъут1ушуни халкьарин бахтт.

Руг акьуна душман вах1ши,
Гъалиб хьуни майдин г1уши.

Шадбялдин андай кьадар,
Лашуни баг1зийрин дардар.

К1иттарил ахай рах1мат,
Сурхьумарис акьай х1урмат.

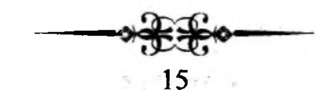
Хье насилар ий гьел буржлу,
Ватан ккехъудивас гужлу.

Улерис хье хъагвас ккийчин
Ц1ана т1урфан сара девг1ин,

Хъудухурай баван фунис,
Хъадагурай веледарис.

Девг1ийс хъайинде игитар,
Хаб акье чвеш гъамар, дардар.

Акьас шатти къаршиламиш,
Ачух суфра хьурай дузмиш.

15

Аминат, вун адай кучей,
Халкьдин удигъ г1ашас гуч1ай.

Къунши Суна бе ирк1в гъушас,
Адинай гардани ахъас.

Ижи эхи хьучи сабур,
Алмий илгвай ли вун абур.

Хула хъайни биц1иф шатти:
Бав, хабар гъушая гьартти,

Бе дад хъайинива, Малик?
Ма! Кемархьа ц1а гьел жандик.

Хъухьундахи фацас г1ашал,
Алгъархьуни рагьун хулал.

Ахъахъуни ярх1у1ни кьял,
Валлагъ, г1ашасра хъунда х1ал.

Дабяй рушар акьас сакин,
Бавахъра гьич хъунда мумкин.

Алатуни ирк1уран ц1а,
Адай кас тессели иц1а.

Вархай хьас гьел г1ашаливас,
Фачахъархьаф анда ли вас.

Ц1уппе акье гьел, шав, ваш ирк1в,
Дахьурай веледар гьарик1.

Сифтта ли ваш вахъ хъихь умуд,
Вун суманттар ахи хьимуд.

Ит1 гьала дивуна кьят1ул,
Деъим г1ашайде кеттихь т1ул.

16

Зегьмет дивай гал-суй пунда
Са кардигъас вас гуч1 хьунда.

Гъургъаттар кам даъай вахъас,
Лух1я качар саймиш дакьас,

Руг гъайишайдеф хуппахъас
Рушин идеф х1у1ядава вас?!

Аминат, шав, хьин лидишас
Футначийрин сесар кит1ас.

Хилин курар акьайде ваш,
Агу инсан бяйий фараш.

Хъучархьайдий гьич ул улихъ,
Укьугуна кьвадилкьвандихъ.

Гибаг1анар ли бе хилин,
Х1исаб акьафий таг1рифин.

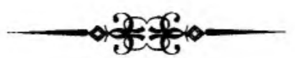
Луък1уьнарик ягъниш кихьас
Кидай сайвасра агъуркьас.

Гуни Аминатан хилин
Лап уьтт дах1ан ийхи ширин.

Веледара ли вас ухшар
Хьуна а бе хъучуркьуттар.

Мезуран фи дава ширин,
Мух1убатдис ппара къалин.

Укьас-гъузас акьуна х1яр
Суре гекттар уцайий хяр.

Ревизком акьунай халкьди
Вахъ ах1ттибар хъаебялди.

Элдин девлет акьа тараш,
Къачагъара хьунай яваш.

Каллхуз седри ий вал рази
Темпел даъай хьас наразн.

Дух1яйчира ижи кихьас
К1ил хъай ли вахъ фагьум акьас.

Эркекеривас латтдуркьа
Баркаллагь хъае кар акьа.

17

Г1у1л, кьу1рд ийчи х1ярдахьуттар
Хъучархьуни кьу1дра рушар

Хизан пуна чун фацаттар,
Бахттлу эхи алчархьуттар.

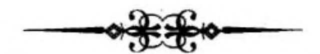
Бавахъ суман хъае асул,
Кидайде гьич са кьяе т1ул.

Фи э чиппин сабурлубял,
Хъудава, пагь, абурлубял.

Ппара хьуни агъаттар тин
Чаб рази ий хьу кьисматил

Гьич ушунда са ис арайс,
Файшуни рушар шувас.

Къизил-мидал гъушу к1ирк1а,
Зигьин хъае кар латтуркьа.

Ми бе багъдин бегьер дава?!
Гьавадурлу тегьер дава?!

Иже духттир ухь вакес, к1ирк1,
Хъай хьурай вахъ рах1милу ирк1в,

Къуллугъчи ухь даъим халкьдин,
Баркаллу хъай хьурай варин.

Ваш веледис и насиг1ат,
Халкьдис дава зурба савкьат?!

Алдий жамаг1атин хилил,
Гъузай варин лакул-к1илил,

Хъундайдеттар гьич са умуд,
К1ибаккес ккеттивай са хьимуд,

Таг1риф акьас ий лап лайикь
Аминатан гада Малик.

18

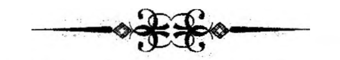
Хуттулар алихьай кьукьал,
Мурад дайва ярх1у1на къвал

Хьас хулаъ фарикьатди,
Сусна гада агвай шатти.
Хъучатуни мурадихъ вун,
Ц1уппе хьурай насилдин бун.

Бе хуш, ачух хъу1си ислах1,
Сафил хъудахьурай, яллагь.

Вас кьисмат хал ахиратин,
Тук аеф хьурай жаннатин.

Зе дуг1а э, Аминат, вас,
Дашурай вун ирк1уралас.

Эпилог

Гьунер дава ашк1инарин
Намус ух1у1б хье халкьарин?

Кихьунде ятумарик жан,
Чиппи чаб акьуна кьулбан.

Фахъайина арал Ватан,
Кехъик1уна багъна бусттан.

Икрам акьас э чун лайикь
Айс акьурай чве удигь икь.

Чашна дава ли чве загьмет,
Лайикь иде акьас х1урмет.

Аминат суманттин некьвил
Тукар лихьа хьурай насил.

Тикрар акьа ли чве гьунер,
Насиларихъ хьурай г1у1нер.

Ч1у1лан ц1ахун шагьиди
Поэма

Пролог

Кьаниг1ати суван къаяйриъ к1урар
Так-бир агвай хили узу к1урар.

Гьамишттин кьу1ссе хьу са ч1у1лан ц1ахун,
Бярш ис хьу къари суман учра яхун.

Жикалариккк, угъаларикк, т1урфанарикк
Давам инде дуйен дарди-балайрикк,

Мукь киндайде дахьу як1валан ярх1у1н,
Хьиму дадар лашуни вахъ хъихьай г1у1н?

Хьиму иси алдий булахин к1илил?
Хьиму кардин эгьан вун шагьид дуйил?

Гъургъунайчин ц1ахун адина ч1алал,
Х1ярхьасий хьес дуйен х1арамна х1улал.

Хьиму мусибатдин ц1ахун шарики?
Са ахттилат акьас чвес зун х1алаки,

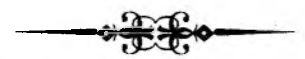
Х1икаяти биц1игуна унхьунде,
Кьу1рдин г1уши че х1ябава акьунде.

Унхьунде инсандин ирк1в хьаси сафил,
Хуттурф, г1уммурди чун дахьурай гъафил.

1

Иц1у исий Керим хьуна эвлемиш.
Велед хъудай учра хьуна ай вардиш.

Аллагди ахир инай мидис са руш,
Биц1и амий т1улар-г1амаларин хуш.

Г1яттивунай учис дуьхьуь ттур Дильбер.
Х1у1ринттарин сибилла руш ий эзбер.

К1аре улер, х1алар суман унет1ар,
Нур аттархьу хъу1син-кьулер ий бат1ар,

Харх суман к1ареттарий рушан ч1арар,
Х1яттарис дуьхьейде х1ярхьуна ай ч1алар,

Мудур суман дурух1яйий варийхъай.
Пуна хьучин бат1арбялдис адай тай.

Алдайхьучира учил латтиркъай алух,
Агу инсанарин гуьгьуьл бяйий тух.

Бахилди ай веледил дадар-бавар,
Лагъушаф суман гуч1ай къизилдин зар.

Дахьурай пуна чиппин велед улин,
Кьадар адай акьунде сабабарин.

Гуч1аяй ул киркьуна руш хьас нахуш,
Ирк1ура ик1асттах1ан шиниккв ий хуш.

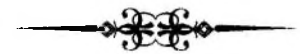
Хьиттал лурца тук суман шиниккв агвайий,
Тфу! Тфу! Бахттлу хьурай агъайий.

2

Х1ябяй Дильбер х1у1ринттарин хилил,
Алихьас къайил даъай, валлагь, жилил.

Ваг1да амий кканеттар ай ларх1яс ттур,
Г1ик1ас чиппин хула ми чирагъин нур.

Фи х1ярхьурай рушас ери ис дахьу,
Къуншин гада Кериман бармак лахьу.

Биц1иттарис гьич аефттай къадагъа,
Ахттияр ай нахъайхьучира гъургъа,

Хъучикафий сай сан гарданар фацас,
Намус дакьай сай-сайс таманар иц1ас.

Хьибу исан Камил х1я ий яшарин.
Яхун, къумрал, учра ярхе лашарин.

Хъу1син рангар бяйий Камилан дегиш
Ирк1урас ккандий рушахъай хьас вардиш.

Я х1яр хьуна адай чиппис т1ул-г1амал,
Ачух хас башламиш хьуна ай жамал.

Алаттивай адай улер сай-сайлас.
Илхъяйий агугуна лап вархайлас.

Ати, кемарх1я, шиникквари гъалур,
Гъалишттигуна хьинна даъайва къудур.

Керима хил ларх1яй дакьай къайгъу,
Хабар адайгъан г1уммур бяф агъу.

3

Кериман хьир файифий къунши х1урис
Дадан дусттунан руш ий, ттура - Ифриз.

Девлетлу хьибу чу ий хузейнияр,
Ахъихьа далу хьучи Керимас х1яр.

Адайрисра ппара ай Дильберан ккин,
Къайгъуйк кияй рушан кьадар-кьисматин.

Т1ул-т1абиг1атар ий хуттулан бегелмиш,
Сараттин хили ихьас даъай къилмиш.

Чехъра хъая эркек веледар язна,
Руша фацас дахьурай сара ашна.

Ваг1дай амий хабар иб чеф абури.
Гьич кусттахди вардиш макьа дишагьли,

Ябур иц1айда вас хьугуна агьли.
Хуттурф, рушан укьу мукь акье дугмиш,

Биц1и амий хьурай сус ижи вардиш.
Насиг1атар иц1айий бяй адайри,
Сус хьас амейде Дильберан абайри.

4

Ккеттушуни вахттар гагьар сахалин,
Хьунда дегиш са г1адатра дадарин.

Ачух хьас башламиш хьу суман къамат,
Гьел бав лишина ай руш акьас хавлат.

Г1удуран суман дегиш хьуни юруш
Хуттурфучин ягъ-ягъалас ий сархуш.

Ачух бяре ц1антукис хьуна ухшар,
Ц1аг1яфудар бегьем бяй гьел яшар.

Ул латтдивай бав ий рушан къаравул.
Хъадагвай Камил, Дильбер бяйай залул.

Дарих хьуф руш агвая бавас учин,
Биц1и г1аян хьуна ай тахсир фи ийчин.

Дадас пучин фиштти акьайгъан къабул,
Хабдис гуч1ая бавас уч хьас бат1ул.

5

Пайгъ, дайва хье халкьар г1авам кьадарсуз,
Кьу1ссеф, жегьил, биц1иф, х1яф ий савадсуз.

Так-бир ай х1у1рари х1у1ф кихьас-кетас.
Жинбя ирк1уран бяфттай сир акьас.

Къадагъа ий рушас гадайхъай гъургъуб.
Са мажлиси, са маг1раки хъай гъузуб.

Къадагъа емиши деъиман ширин,
Къадагъа мух1убат варийлас дарин.

Кьу1 тук сад-сайхъди х1арарати, тамарзу,
Мус бигьем хьасигьан ирк1уран арзу?!

Инанмиш учин г1ашкъунал Дильбер,
Багъди ахъу туку ахай пуна бегьер.

6

Х1аяти гъургъаттар а хамис ягъа,
Адина баван хуттул Х1ажиагъа.

Садпуна, агь, ирк1ура архьуни г1ур,
Гьами эва рушан кьисмат гурбагур.

Вас хуттурфас, вал ттур ларх1яс адифи,
Ли вас дунягъ муч1е акьайде дифи.

Миннат хьурай макьа зус гадан таг1риф,
Зе ирк1ви лидис кьимат иц1а г1ариф.

Ижи алахьубял алда кар, к1ил-лак,
Эркекин гьич к1или дахьурай кулак.

К1алибарис хуттурфунайчи Х1ажин,
Ухшарий учисра ягъат1у гажин.

Дильберан гуьгъуьлилди акьуна кьабул,
Садпу алархьуни г1уммурдил ут1ул.

Назик жанди ц1а ик1уни гьел рушан,
Кеч1ай анда укьа мукь ягъун-г1ушан.

Камилла хьуна а дардарин есир,
Акьас дабяй фишийчи кардин тахсир

Х1алаки жегьилар г1ашукьде сад сал,
Ачух дунйагъ хьуна некьв дах1ан исал.

Къайили руш акьас х1иларин г1ажжал,
Хъудахьучи кканеттив гъургъа мажал.

Фиш хьурай гьел хабар акьаф Камилас?
Х1азурий нахчир хьуна бяс завулас.

Керхьуна ай Дильберак къалабулух.
К1ил ваш фикир акье, ирк1в вун таг1ди лух

Гьами арай дагучин ваш вас чара,
Г1уммур хьуф х1исаб акье пара-пара.

7

Ладахьуна гьич жандил бегьем алух,
Хъучихьуна к1илихъ са жагвар яйлух.

Гуьнзеликкес лак ккеттихьунде арай,
Хуппахъас киркьуни вас баван гьарай.

Хуттурфае жинаба т1агарихъас,
Дильберан уйинар агунай бавас.

Хъучархьуни иц1ас къунши рушавди,
Тин пуна, биц1и ягълукъ Камилавди.

Ваг1да амий хабар ибий чарасуз,
Дапурайхи Дильбер хьуни вафасуз.

Шаклу хьу бав лишай акьас ахттармиш,
Рушан к1илил т1урфан хьуни башламиш.

Тухумин ттур веледилас вартт хьунде
Ччуччун гада ужуз фацуб дард хьунде

Фас аттархьаефигьан ли вун к1илис?
Бав дава вун рушан, ай зурба Ифриз?

8

Хярбяй хьунайчи бяс амейде курар,
Ягъалмиш хьас ккидай хьаси инсанар.

Аманатин ягълукъ хили рукьуна,
Багъри жигер ц1а керхьуна угуна

Камилан гьел гулуни акьа-дакьаф,
Фиштти г1айиб акьайи ми кардил сараф?

Я Аллагь! Вакихи киеф зе умуд,
Бахттсуз хьуф гьамиштти ийгьан са хьимуд?

Халум къари курар лашу сахалин,
Дарман файчугас Камилан дардарин,

Хяр акьас хьуна ай ппара чалишмиш,
Фиш ийчугас гадайс хьунаеф къилмиш.

Саламатис акьугуна ахттармиш,
Халума кьу1 тук акьуни гуьруьшмиш.

Пагь, Дильберан рангар хъухьуни ачух,
Хьуф суман ай учис дунйагь алачух.

Ккел ийгьан аттату гъазе ч1ирилди?
Вардиш хьуни дурух1яй бяй хилилди.

Малг1ум къарин идарий акьуни кар,
Жегьиларин хъай гьиша хьуни икьрар.

9

Нить хьуни гьел хаталу кардин бавас.
Халкьарин сибари архьастти аваз,

Шуй жинаба гъавурдик кихьай хьира,
Вартталас агвас акьай духlяф фира.

Уягъ ини адайрис, хуттуларис.
Хьед куче бяйахи Дильберан кlилис,

Атlухая ачухде ягъ ягъалас,
Дадак тагlди керхьуна ай бавалас.

Фацуни адайри жинабан жасус
Гьанахьди ийчугас цlакуф гадан сус.

Уягъ хьуна гъузуни лакун-кlилил
Фиш ийчугас Дильберас кканхьу жегьил.

Тlуб ттуттуни Халум къарийс жинаба,
Хlуlлехьирди ади Дильберан аба.

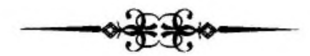
Гьучикlуна манат-шегьи са-бицlи,
Цилцем-къари акьуни бигьем цlуцlи.

Тасттикь хьуни Камил идеф адахлу,
Ахlмакь хьуна руш хъай гьишае далу.

Жегьиларин маслиглат вахтт мусийчи
Хяр акьуни Халум-къарий арачи.

Фиглилна фанд фадава вав, я инсан,
Кьулерил алцуна ицlас дабя сан?

Иркlуравас, шав, чlяб акьас хаинбял
Ухшар даъа кьуl хъуlси хьуб гьали вал.

Шав, дайиц1ас хьин маса хье хьу икьрар,
Ч1ир дахьурайхи гьич са касттинна кар.

10

Х1у1рин к1илихъ, ц1ахунин к1еникк булах
Ий жегьилар гуьруьмиш бяйде авалах

Дах1алахъди завал бярефий руш-сус,
Х1яттар алдагуна акьафттай намус.

Алчархьуна бяйий ккането̆ар сир-гъам,
Ппараттарин мурадар хьунай тамам.

Камиланна Дильберанна хъай умуд,
Гъушай пуна чиппин бахттунара худ.

Ирк1уразъ гьич архьай адай шак, гиман,
Кьулбан акьас къайилди ай чиппин жан.

Лейли Мажнун, Ширин Фарх1ад даъай зад
Хъухас дабя дах1ан ми кьу1н ирк1в ий шад.

Тасттикь акьу хъучадинай гьиша ягъ,
Фагъуч1аф суман ай Дильбарас кьу1 рагъ.

11

Сад изани, сад мал-къара фай чиппин,
Хьидин вахтт машгъули кардил гъарф учин.

Т1абиг1атра сакинди а фадай къал,
Кида таг1ди хьасттагъанагъай дах1ал.

Вартталас агучира фарикьатди,
Ат1ухая жинди инсан са къатди

Уф ачику к1еч1 суман т1ах1яй кьяйбял,
Зилзалайсигьан акьаеф х1азурбял?

Бигьем бяя кихьу кьадар кьисматин,
Гунагьсуздис ракк ачухи жаннатин.

Вун гъузе иблисин къуллугъчи, яваш,
Шав, макьа тахсир кидаттихъай саваш.

Рах1ми ихь ирк1ураъ так са сафари,
Гъумуза вун жагьаннамдин раккариъ.

Бе хилилди бегьем дахьу тук дат1ас,
Шав, ц1а керхьуна угайсвал хьед лат1ас.

Гъузар хъакьа кьуват анда, архьу жуш.
Агъ, кьяе кар, фасигьан баг1зийрис хуш?

Исрафил! Сур хъика адинива вахтт?
Сират1ал муг1у1йлас алаттат бе бахтт

Камил! Дильбер! Хуттурф дакьас гьел гъалат1
Ирк1уравас маниг1бял акье чвеш кьат1.

Чвел бя мусибатдикес чвес ухь г1аян
Дахьурай гьич са багухъра иц1ас ян.

Миннат хьурай, агъая, ухь мугъаят,
Къайгъусуз хьуна фаттдихьас ах1ттият.

12

Дабкканан вахтт дегиш бяя гъаваяр,
Завал хьуни завул дифар-къирияр.

Ат1ухуна суван хъу1си икуни,
Зав рухуна ц1алапанар г1ик1уни.

Угъас башламиш хьуни свел, хъай кулак.
Чулди, кучей идилгвасий халкь х1алак

Кафарихъас, кьблайхъас ийгъан т1урфан?
Вахъаси г1ашаеф дунйагъ бейниван.

Г1аяни т1абиг1ат гъаттакьай удигъ,
Г1ассе дахьас хьин Аллагьдин удигъ.

Эй инсан! Дакьас хьеш сад-сайс гьел зулум,
Аллагьдис ругъу карулумарин улум.

Эй, первердигар чин акьу яратмиш,
Заризари, мат1а, дахьу тук бутмиш.

13

Вахтт ижефи, хъуттихьифи гьучадиф,
Свел угъайде муч1е г1ушихъ уч адиф.

Дит1ая вун х1урипери жаннатин,
Гъавурди архьунда акьу миннатин.

Хьед кьяр хьунде гвар ихьуна г1у1нери,
Негъв ахъуна сафил хьунде улери,

Ккеттихьая раккаккес ахиран лак,
Язукъ рушан ирк1в хьуна ахи х1алак.

Къунши Фатма агуна хьуни мах1тал,
Дильберан руцубан ва т1ушубан х1ал:

Я руш, гьами фи вахтти, таг1ди ке вак,
Уп гьала зус, фасийчи ли вун х1алак?

Агъа-дагъаф гулунай касиб рушан:
Хула хьед адахи, чес кьадар г1ушан.

Жакье жуваб ий Дильберан фачархьуф.
Сара кучей касра андай агвайде,

Мема пуна Дильберан рякъ фацайде.

14

Камил гъузу г1у1нивди андай манзил,
Ябурихъ хъуркьуни биц1и ц1угъ са жил,

Вахтт хъухьунда гьарай акьа кумакис,
Фи х1яр хьаси т1урфанисна кулакис?

Дунягъ муч1е хьуни, анда гъавурди
Хабар гъушас, вал алчархьуф фи дарди?

Гъахасигьан дуел ми кьадар зулум?
Первердигар агъа, вас эхи маг1лум.

Унхьунай агъузар завун х1ядарис,
Унхьурай гъел ун дахьунде гьуларис.

Мусибатдин лурцуни Дильберал чарх,
Алашунде иъи ац1уна ай арх.

Ахъуруна амий хъат1су улер,
Алчакьас бярейде хъундайгьан гъунер?

Хъумийгьан Дильберан гьами дуейхъ ул,
Лихьунде г1уммурдил латтдархьуна ут1ул.

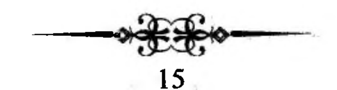
Жегьил рушан язукъ акьайде гьулар,
Г1ашурай учихъас некьварна гъванер.

Гьами э пияла иттарин кьисмат,
Ахир адайде э яркьве мусибат.

Хил гъадивас валди язукъ хьундайгьан?
Дильберан ирк1уракъ мурад андайгьан?

Фиштти ийгьан гъушуф ахиран нафас?
Дик1уни Дильбер вун ух1у1нде къафас.

Ахиратин гунагъ кидайде шагьид
Ч1иги дакьайде туки вун бажид.

15

Г1акв хьуна дик1уни х1у1риг1ди хабар,
Латтхъихьас хъухьунайгьан Камилан лакар?

Руш дурукьугуна хьунай бе хиял,
Акьуфи пуна вас Дильбера г1амал.

Гъузуна хъай умуд, г1уш пай хьасттах1ан,
Хъял хьас кканеттихъай ли бе кьасттийгьан?

Гьел г1арштгис унхьурай Камилан суза,
Г1уммур хьуни гадайс даъиман къуза.

Бе ирк1в гьел хъакьас бяф куче наваси?
На мерккун кьвали гьел уц1ас хъакьаси?

16

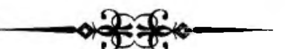
Г1аквнайрихъди алчархьуна магьитил,
Хъарх1у1ни гьел ах1макь хьунде баван к1ил.

Вун уч бажидий руш хьуни талаф,
Гьарай, фас хьуфий вун веледис хилаф?

Вас х1у1йдива рушас зулум акьайдеф?
Къанихлу ирк1урахъ инсаф хъудайдеф?

Фас ваш маса ифи бе уху велед?
Гунагькар хьуни бе эвледба-эвлед.

Къан г1яришина лакариг1 рушан,
Адайрисра анда гьич ахун г1ушан.

Фалижа хьунихи Кериман хилар,
Агъттин удигь г1ажузи фирг1аван филар.

Жан алмий чвес дуел иц1ая наг1нат,
Гьами дава чвеш гъушунде кьимат.

Эпилог

Ккеттушучира са хьиму бярш исар,
Лагъушас ккида гьич къизилдин зар.

Насилдис, миллатис бяре кар бугътан
Дакьас, бяс дуейлас амийди ухьтан.

Мусибатдин шагьид хьу ч1у1лан ц1ахун.
П1яж ахъай амия дахьуна яхун.

Хьед ахас адинде рушари жагьил,
Гвар алихьуна, ц1ахунив жилил,

Хил латтарх1я хьуна а валас г1адат,
Э агъай хьес ату Дильберан савкьат.

Сарфун-шагьар
(поэма)

«Геройство отцов – гордость поколений»
ПРОЛОГ

На земле народов нет
Без своей истории;
Но пролью я яркий свет
На вопросы спорные.

Мой язык родной, народ,
Древний ход событий,
Предков строгий правил свод
Дар бесценных нитей.

Простаками нас считать
Только не спешите.
Вам героя надо знать?
Вот он я - глядите!

Не напрасно говорят,
"Без огня нет дыма".
Зря народ не станет врать
О геройствах мнимых.

К нам дошли из уст в уста,
Притчи и баллады-
Они были для сердец,
Светочи, лампады.

Не забыть сквозь дым веков
Нам героев верных.
Мы историей отцов
Дорожим безмерно!

Часть -1

Старина по нраву нам
И агулок взоры,
На коврах и на камнях
Древние узоры.

Суфиян. Сарфун- шагьар,
Пращуров наследие.
Горько мне, что я узнал
Поздно о трагедии.

До потомков лишь дошли
Камни да руины,
Иероглифы в пыли,
Что молчат в уныньи.

У кого спросить теперь,
У камней надгробных?
Или может быть у звёзд,
-Зрителей безмолвных?

Часть – 2

Сарфундага* родники,
Вы ли не видали
Битв у озера Ерге*,
Яростных баталий?

Ураха- Карабулах*,
Позднею весною,
Льёшься ты с лощин в горах
Пеной ледяною.

Пена светится в лучах
Сахарною ватой,
Будто разложил Аллах
Для людей подарки.

Сарфундага чудеса -
Под землёю клады.
Чуть копнёшь, найдёшь тотчас
Артефакт в награду.

И в Ширване, и в Ахтах,
И во всём народе,
Знают о твоих сырах
И душистом мёде.

Почему ж тобой, Сарфун,
Реку не назвали,
Ведь твоих вершин снега
С гор в неё стекали?

Благодатная земля,
Горы живописны,
Родников твоих вода
Возвращает к жизни!

Будто с кровью молоко
У красавиц щёки,
И чудесные глаза
Ланей черноохих.

Ширваншаху ты под стать,
Дева Сарфундага.
Ты достоинства полна,
Ты моя отрада.

Сарфундага разноцвет,
Красками раскрашен.
Кто о жителях твоих
Правду нам расскажет?

Часть-3

Ах, агульская земля,
Камни да руины!
Сёл твоих названия
Нынче позабыли.

Не названье гор - Сарфун,
А столицы главной,
И Зулер - павший аул,
Был когда-то славный...

На святилищах его
Надписи-заклятья:
"Да сразит Алпан огонь"
Смертное проклятье

В дни Хиби* польют дожди,
В мир неся надежду,
Облачатся жители
В белые одежды.

Тайный значат ли обряд
Эти одеянья?
Но молчание хранят
Камни - изваянья.

Как весною холода
Безнадёжно канут,
Угощенья, садака*
Сносят к годекану*.

Праздник так Эран-цабур*
По весне справляют:
На вершине Зайбундаг*
Факелы сияют.

В такт свирели озорной,
На крутой полянке,
Пляшут в кавхе* круговой
Горцы и горянки.

Сарфундаг, о сколько сёл,
Сколько поколений
С этим словом на устах
Канули в забвенье...

Часть – 4

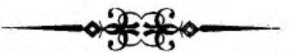
Что в твоих сказаниях,
Старины глубокой -
Судных дней стенания,
Рок судьбы жестокий?

Знаем лишь - пришла беда,
Что там, между строчек…
Дни Сарфуна горькие
Превратились в ночи.

Как заклятого врага
Звали - мы не знаем.
В век какой, в каких годах
Было - лишь гадаем.

Времена чредой прошли,
Быль с преданьем слились.
Сколько утекло воды,
Сколько вер сменилось...

"Много сгинуло богатств"
Надпись на надгробьях.
Слышен с шелестом тарат*
Поминальный шёпот

С летописями Сарфун
Я вас познакомлю.
Беспросветная печаль,
Стынет в горле комом.

Летописцы- мудрецы
В глубь веков взгляните,
Постарайтесь воссоздать
Древний ход событий

Вы, учёные мужи,
Вопреки сомненьям
Разузнайте, как Сарфун
Канул в топь забвенья.

Часть – 5

Слышишь, мирный люд Сарфуна,
Приближение беды?
Переменчива Фортуна,
Мы - заложники судьбы.

Был Загьра главой Сарфуна,
Чьим богатствам счета нет,
Алчен очень был, и этим
Навлекал он сотни бед.

Как в лесу святой закон есть,
Не рубить деревья зря.
Так в миру свои каноны
И запреты есть, Загьра.

Башни две Загьра воздвигнул,
Север укрепив и юг,
Словно буркой укрывая
Город от ветров и вьюг.

Под горой Керак, как всходы,
Расстилаются Куниг*
И Ерге- чудо природы,
Где и летом белый снег.

На участках приграничных,
Знали замыслы врагов.
Вышла на дозор отличных
-Пара бравых молодцов.

Но невинный люд Сарфуна
Поздно про врага прознал.
Ночкой тёмною, безлунной
Враг стремительно напал.

Был разрушен вплоть до камня,
Славный град лезгин Гияр.
И теперь спешил враг рьяно
Нанести тебе удар...

Кто же витязь тот отважный,
Что народ оповестил?
Неужели больше башен
Не коснётся луч светил?

С городских семи кварталов
Собрался народ на сбор.
Семь родов земли отважной
Вышли дать врагу отпор.

-Нам устои ненавистны
Иноземцев, чужаков.
Мы за милую Отчизну,
Проливать готовы кровь.

Эй, наследники пророков,
К небу обратите взор!
Это время испытанья
Веры истинной пришло.

Аташпары и албанцы,
Жгите факелы, огни,
Облачайтесь в одеянья
Белые, в лихие дни…

Враг у нас один - надменный,
И беда на всех одна.
Смотрит он на нас с презрением
И ответит нам сполна!

Нам не быть рабами в клетке
Кровожадных палачей!
Будем мы достойны предков
И родной земли своей.

Часть – 6

Злобной силой безудержной
Враг рванул, как селя сход.
На тебя, Алпан, надежда,
Истребить не дай народ!

Отозвались все селенья
На соседскую беду,
Для всеобщего спасенья,
Для спасения Сарфун.

Сорок молодцев – ричинцев,
Взяв оружье, вышли в путь.
Но засада их настигла-
Хитрый враг был начеку.

На подмогу к ним спешило
Войско витязей Зулер*.
Не дошли они, погибли...
Как шахиды*встретив смерть.

Враг заполнил все дороги,
Жадный, яростный табун...
Неоткуда ждать подмоги,
Сам себя спасай, Сарфун!

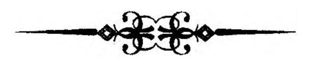
Налетели чёрной тучей
Захватив Чулак, Галал
И аул Бедюк могучий
В битве той не устоял.

Урожай полей Фунича,
Был безжалостно сожжён
И сады Аяракана
Уничтожены огнём.

О, долина Урахана*,
Где исток реки Курах,
Где Гваша* берёт начало,
Позаботься о сынах!

Там, где за речным изгибом
Расстилается - Вархар*
Там пылает опустевший
Городской квартал - Чархар.

Тьма кромешная и пламя!
Кружит битвы ураган...
Кто, Сафрун, тебе в подмогу
Прибыл из соседних стран?

В переходах узких улиц,
По колено жижа, грязь.
- Плуг* успели золоченный
Спрятать вы от вражьих глаз?

Наточив мечи, кинжалы,
В бой поднялись стар и млад;
И безусый с седовласым,
Все, кто меч мог удержать!

Рода славного Алпана
Сорок храбрых молодцов
Пали все на поле брани,
Не склонив своих голов.

Выставил Сарфун отряды
Удальцов - как на подбор,
Чтоб им стать щитом для града
И величественных гор.

Дети встали на святынях,
Кто поможет им в нужде?
Видно ждёт их всех погибель,
Видно быть большой беде...

Гор прекрасные вершины,
Что так радовали взор,
Вы сплотитесь воедино,
Чтобы дать врагу отпор!

Башни стройные Хванак-равнины
Отзовитесь на беду!
Встаньте рядом, как два брата,
Преграждая путь врагу.

О, Зардаш, селянин добрый,
Лишь вчера державший плуг,
Наступило время боя,
Стрелы доставай и лук!

Надевай скорей кольчугу,
Храбрый воин, славный князь.
И в мозолистые руки
Меч возьми в сей трудный час.

Родина моя родная,
Нет прекраснее тебя.
Жизнь свою, не размышляя,
Я отдал бы за тебя!

Встань, Сарфун, да поскорее
На последний смертный бой!
Бей нещадно, не робея,
В этой схватке роковой.

Гордых гор орлы лихие,
Поклонитесь матерям-
Поклянитесь, что рабами
Вы не станете врагам.

-Эй, народ мой, мои дети,
Время отдавать долги!
И на зов Отчизны милой
Отозвалися сыны.

Пусть черным - черна округа,
Будто грянул страшный гром.
Не впуская страха в душу
Вы врага гоните вон!

-Из косы моей тетиву
Ты сплети, мой милый брат!
Свой кемер* отдам тебе я -
Переплавь его в булат!

Плачет мать, смотря на сына,
К брату с грустью льнёт сестра,
И от слёз жены бессильных
Разрывается душа...

Поутихли стих и вопли
Жен агульских и детей,
И теперь повсюду слышно
Только лязганье цепей…

Рухнул храм, опор лишившись,
Словно рухнул небосвод,
Под руинами Сарфуна
Погребая весь народ.

Нет конца той битве.
Сели алой крови всюду льют,
Бродит люд осиротелый,
Не найдя себе приют.

Отчего побагровели
Наши долы и луга?
Оттого, что кровь агулов
С гор рекой на них текла...

Не слышны как прежде трели
Звонких соловьев в садах,
Реки гор заиндевели
И покрылись коркой льда.

Часть – 7

Как цветы в полях предгорья
Острой скошены косой,
Так народ агульский гордый
Силой чёрной был сражён.

О, предгорье Зайбундага,
Ты - свидетель битвы той,
И ослепший на два глаза
Славный Багадур - герой.

И река Хидул свидетель:
Сколько крови утекло,
Да вершины Шалбуздага,
Что сияют, как стекло.

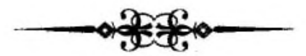
Войско конное ворвавшись
Изменило битвы ход.
Под себя вконец подмяли
Непокорный им народ.

Не узнать потомкам в книгах
Про историю страны.
Не написано в архивах,
Как с врагами бились мы.

С уст людских срывались вопли,
Содрогая пики гор,
И в рыданиях природа
Отвернула скорбный взор.

О, Худа*, тебе взываем,
Мы из плоти, мы не сталь,
От бесчинств устали вражьих,
Неужели нас не жаль?

Или Ты, Худа не видишь,
Как страдает твой народ?
Как, с врагом сражаясь, гибнет,
А подмога всё нейдёт...

Кровь с речной водой смешалась,
В ней пороги - камни в ряд:
Онемевшими святыми
Наши воины стоят.

Блеск богатств неисчислимых:
Караваны, табуны,
Книги, золото и ткани
Все разграбили враги.

Но не горе, что ворота
Не сумели запереть,
Горе, что враги посмели
Втаптывать младенцев в снег.

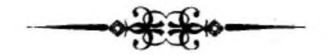
Нет, не дождь полил на землю,
Не посыпал с неба град -
То летели вражьи стрелы,
Как под ними устоять?

Как от холода - от страха
Задрожал люд изнутри.
Не услышит больше город
Смеха шумной детворы.

То не солнце освещает
Пики поседевших гор,
Это город пожирает
Огнедышащий дракон.

Враг в бесчинстве непомерном
Град в руины обратил,
И Сарфун, накинув саван
Чёрный, в трауре застыл.

Хизр-пророк, вы нам опора
И святыни Сарфундаг!
Возвестят пусть эхом горы
Славу умершим героям,
Прославляя их в веках!

ЭПИЛОГ

(Перевод *Бести Нифтиевой*)

Вновь покрылись снегом горы,
В гости грянула зима.
На развалинах Сарфуна
Скорбно ухала сова.

Все, кто выжил, на рассвете
Из Сарфуна вышли в путь.
Цайлахан с Алахундагом
Дали беженцам приют.

И укрыли под крылами
Искалеченный народ,
Чтобы верой укреплённый,
Мог он свой продолжить род.

Много лет с тех пор минуло,
Много времени прошло.
Но мне душу всколыхнуло
И строками в стих легло.

Может быть, мой стих проявит,
Всё забытое вернет...
Не растратят дух, адаты,
Мой прославленный народ.

Нас зовут народом малым,
Мал, да дорог золотник.
Сердце нашего народа
Чисто - нет ему цены.

Дан послом я вам, агулы,
Честь народа сохранить.
А тому, кто нас унизит,
На земле родной не жить!

Будьте дружными со всеми
И гоните месть, вражду.
И с лезгином, и с даргинцем
Постарайтесь жить в ладу.

Молодое поколенье,
Я вас пламенно молю
Свой родной язык храните,
Чтоб найти покой в раю.

Вознеся народа имя
И родной язык отцов,
Вы родимую Отчизну
Сохраните для сынов.

Вы щитом надёжным станьте
Для своей земли родной.
А предателям ничтожным
Не найти на ней покой.

Глоссарий

АВЛАХ - место, местность.

АХ1ТТИЯТ (к1естти сад-сайс хъагвас ах1ттият тин) - многозначное слово. Здесь использовано в значении «возможность».

АЙРУЛМИШ (чин айрулмиш акьуттарин дирнагъ дахьурай узатмиш) - разлучить, изолировать друг от друга.

АЛУХ - одеяние, одежда

АРЗУ (мус бигьем хьаси ирк1уран арзу) - желание, мечта.

БАГЪРИ (багъри жигер ц1а керхьуна угуна) - многозначное слово, восходит к турец. багьир - грудь; внутренние органы. Здесь использовано переносно в значении сердце.

БАЖИД - тот, кто несет ответсвенность за кого-то, поручитель; свидетель чего-то.

БАЯН - известный, высказанный, сообщенный, изложенный, заявленный.

БЕЙНИВАН - бедняк, бедняга; обездоленный, нуждающийся, беспомощный человек.

БУГЬТАН - несправедливый упрек, клевета, порочащий кого-то слух.

ВАСИЯТ - завещание, завет.

ВАФАЛУСУЗ (дада пу гаф кий дакьа гада вафалусузи, валлагь, хьастта ядигар) - неверный, непреданный; лишенный самоотверженности.

ВИЖДА(Н) - совест честь, порядочность; душа

ГИМАН (ирк1ура гьич архьай ада гиман) - душевный отклик на какое-нибудь влияние, воздействие.

ГИРВА (сачма къушум г1азиз хьуни гирвай суван) - труднодоступный участок горы.

ГУЬРУЬЛМИШ (кьу1 тук гуьруьлмиш акьуни) - встреча, устроенная с целью общения.

ГЬАВАДУР - воодушевление, приподнятое расположение духа, хорошее настроение.

ГЬАВАДУРЛУ (гьавадурлу дава) - тот, кто воодушевлен, у кого приподнятое расположение духа.

Г1АЖУЗ (агьттин удигь г1ажуз фирг1аван филар) - повинный, который предстал перед кем-нибудь или чем-нибудь.

ДАРТЛУ (мева дартлу, Пирдам) - тот, кто озабочен какими-нибудь проблемами, стеснен духом.

ДАРУЖАР (ми дуягъ зус э даружар вун хъудай) - пустой, бесмысленный, неприятный.

ДАЯХ - защита опора, надежда, заступничество; тот, на кого можно положиться, опереться в трудную минуту.

ДИЛАВАР - красноречивый человек, тот, кто умеет красиво и складно говорить, оратор.

ДИРНАГЪ (чин айрулмиш акьуттарин дирнагъ дахьурай узатмиш) - житие, основы жизни.

ДУЛЛУХ (дуллухар хьурай х1улалттар) - продукты трудовой деятельности, блага, получаемые человеком.

ДУЛЛУХ-КЪУЛЛУГЪ (гъахас дахьучи и дуллух-къуллугъ, къудур хьуб ми кардин рисала дава?) - см. дуллух -см. дуллух

ДУШКИН (кьу1ссеттарин х1ал э душкин) - тяжелое, немошное сотяние

ЖАГЬАН - то, что действительно; действительность, реальность. Здесь дано в значении имени собственного.

ЖАМАЛ (ачух бяс башламишди ай жамал) - телосложение, фигура

ЖАНАБИ - господин; в религиозном контексте - господь - (жанаби Аллагь - господь бог).

ЖАН-ЖАМАЛ (сакьурай беж ан-жамал) - см. жамал.

ЖИГЪИР (икке жигъир нарискьан-суй агваяй) - тропа, тропинка.

ЖУМЛА - много, множество.

ЖУМЛА-Г1АЛАМ - много, множество, несметное количество.

ЖУШ - дух; внутренне желание что-то делать, совершить; ход, течение какого-нибудь процесса.

ЗУРЗУН (жанди гъушас зурзун) - дрожь

ИДАРА (къарин идарий акьуни кар) - обязанности, функция.

ИЛАМ (фашав) - принятие, как истины, правды того, что говориться или сказано.

ИЛХЪЯН (илхъян хъу1си) - освещенный улыбкой (о лице), смеющееся лицо.

ИМДАД (андай са имдад чара; ккеттив, акье са имдад) - спасение.

ИНТИЗАР (зе интизар) - сокровище; красивая и дорогая вещь.

КАМАЛЛУ - умственно зрелый, интеллектуально совершенный человек.

КУЬЛГЕ - зонт, зонтик.

КЬАБЗ (рух1 кьабз хьуна файшугуна заварил) - состояние застоя, когда жизнь или движение кого-нибудь или чего-нибудь прекращается.

КЬАРАР (фас зун агвас бя анда кьарар?) - терпение, терпеливоть.

КЬАРАР - решение, постановление, резолюция; соглашение, как решение сторон.

КЬИСТТ (са ягъан кьистт) - норма, лимит.

КЪАКЪ-КЪАФИЛ (къакъ-къафил ит1ай уч1ас рякъу1) - здесь. имущество, багаж, груз.

КЪАЛУМ (ихьас х1яву зангар, унхьурай хьес къалумин ун) - враг.

КЪАНИХЛУ - хищный; кровожадный.

КЪАРУЛУМ (Аллагьдис ругъу къарулумарин улум) - слово с неясным значением.

КЪАРШИЛАМИШ (акьас шатти къаршиламиш суфраяр) - сервировать, красиво и богато устроить.

КЪАТ (ат1ухая инсан жинаба са къатди) - спуд.

КЪИЗДИРМА (къиздирмин уфул суман, архьуна жандиъ, фалижий зурзай, акьая фуйрад) - лихорадка.

КЪУЗА (кьу1рдин къуза) - зимний холод, стужа.

КЪУМРРАЛ - смуглый, смуглолицый.

КЪУМРУКЪ (къумрукъ бармак) - курчавый, кучерявый, кудрявый. В данном случае эппитет каракулевой шапки.

ЛАТТИРКЪАф (алдай хьучира учил латтиркъа алух) - броский, бросающий в глаза, яркий.

МАХ1ФАР (гъургъас мах1фар хъунда, удигь хьуни сап айда) - внутренняя сила.

МУШАКЪАТ (хилин мушакъат дахьас) - скупой, прижимистый.

НАБЕЛЕД (насил хьуна а набелед) - несведущий, не соблюдающий установленные нормы поведения, нормы порядка, потому не приносящий пользы

НАВЖАВАН - совсем молодой человек, юноша.

НАПАДИР (шувал нападир хьу душман) - нападение, совершение какого-нибудь, приносящего вред, действия.

НАРИСКЬАН-СУЙ (икке жигъир нарискьан-суй агваяй) - неприступный, труднодоступный.

НАСИЛ (насил хьуна а набелед) - потомство, род; поколение.

НАХУШ (нахуш хьуни) - больной, ослабевший от болезни, с подорванным здоровьем, хилый, болезненный.

НИЗАМ - порядок, принятая общественная система; распорядок; режим.

НИЗАМЛУ (низамлу х1укум) - упорядоченный.

ПАЙДА (гъургъас мах1фар хъунда, удигъ хьуни са пайда) - взрослый, умудренный опытом, видавший виды (человек).

ПЕРВАНА (бе илхъу1ба первана акьуни зун) - бедняк, нищий.

РАФТТАР (гьали рякъу1л зун вахъай рафттари) - обходиться как-либо с кем-либо, обращаться к кому-либо каким-нибудь образом.

РИСАЛА (гъахас дахьучи и дуллух-къуллугъ, къудур хьуб ми кардин рисала дава?) - следствие, последствие, результат.

САЙДИ (къакъива х1улал зегьмет, сайди андава) - понимание, милосердие.

САЛАВАТ - воздояние молитвы.

САЧМА (сачма къушум г1азиз хьуни гирвайъ суван) - отборный, отобранный; гвардия.

СЕДРИ - председатель.

ТТУРУКЬ - один из двенадцатидневных периодов народного календаря агулов.

ТАКЬАТ - сила.

ТАКЪКЪАТ - тяжба, спор.

ТАМАРЗУ (кьу тамарзу тук) - желанный, любимый.

ТАСППИХ1 (ккандава са тасппих1 зад вав фихьас) - соответствующий для сравнения, подходящий, равный.

ТЕССЕЛИ (адай кас тессели иц1а, г1ашуни) - меры (увещевания, просьбы, советы и др.) предпринимаемые для успокоения кого-нибудь в сложной психологической ситуации.

ТУРАТМИШ (туратмиш акьуф ваш зун, бяй ц1угъна гьарай) - раздражение, сосотояние взвинченности, подвешенности вследствие раздражения.

УЗАТМИШ (чин айрулмиш акьуттарин дирнагъ дахьурай узатмиш) - достижение совершенства, полноты.

УЛУМ (Аллагьдис ругъу къарулумарин улум) - тот, кто неприятен, нежелателен.

УФУЛ (къиздирмин уфул суман, архьуна жандиъ, фалижий зурзай, акьая фуйирад) - дрожь, озноб.

УЬТКЕМ (гуч1 дакьуна гъузе уьткем) - крепость, прочность, состояние внутренней мобилизованности.

ФАЛИЖА (къиздирмин уфул суман, архьуна жандиъ, фалижий зурзай, акьая фуйирад) - паралич.

ФАРГ1АДАН (фарг1адан ирк1в) - коварный, жестокий.

ФЕЛЕК (фелекин чарх алурцая дагъузай) - мир, вселенная.

ФИРГ1АВАН (агьттин удигъ г1ажуз фирг1аван филар) - фараон.

ФУЙРАД (къиздирмин уфул суман, архьуна жандиъ, фалижий зурзай, акьая фуйрад; халкь г1ашая акьай фуйрад) - движения и иные действия (самоистязание), выражающие сильную скорбь

ХАС (ирк1ураъ ух1у1б э хас) - присущий, свойственный.

ХИЛАФ (фас хьуфийгьан хьин хьес хилаф?; мева вун зус хилаф) - неприятие вследствие разлада

Ц1УГЪ (туратмиш акьуф ваш зун, бяй ц1угъна гьарай) - стенание; скулеж,

ЭВЛЕД (эвледба-эвлед) - потомство, совокупность родных, родственников.

ЭЗБЕР - наизусть; повторение наизусть.

ЭРКЕН (ве эркен ламус) - свободный, не обреченный на раздумья.

ЯГЪАЛМИШ (ягъалмиш хьуф закес ч1ире фикирар акьай; ягъалмиш хьасттай инсан, бяс аме курар х1ярхьунайчин) - обмануть, ввести в заблуждение, заставить поверить.

ЯДИГАР (дада пу гаф кий дакьа гада вафалусузи, валлагь, хьастта ядигар) - некто незабываемый, запоминающийся, дорогой сердцу.

ЯРУМ-ДУЯГЬ-ГАМИ - поэтическая метафора мира, несущегося, подобно кораблю, во вселенной.

ОГЛАВЛЕНИЕ

Аманат

Омарова Сабират

БИЛБИЛИН АВАЗ

Тут было фото автора

МОЕЙ ЛЮБИМОЙ СЕСТРЕ ПОСВЯЩАЕТСЯ

Махьфар хъундай туша,
Г1уммур архьуни гужа.
Муч1е хьунихи бустан,
Дуйин хавлат суман.

Вахт дахьуна фархьу жан,
Ирк1уракес хьуни гъван.
Бадай ушуни зегьметар,
На кихьа хьел тахсирар.

Ли къадар таг1ди гъушас.
Хъаттархьайяй вун наич?
Бе дардунас дарман хьас,
Андайхьан духтирар гьич?

Бе хъуч1уркьу юрушил,
Инсанар ий г1аламат.
Вас закес гиран ийва,
Адатас зус саламат?

Г1ушан ахун ат1ая,
Вун эмк1икес агуна.
Зун аваран хуна а,
Вун андай зарул хьуна.

Гьел хуттуруф якъу багус,
Бе амейде хьиларис.
Пай эва ваш атту зус,
Булахар хьу уллерис.

Руб кик1уна амия,
Дукьас хъучадархьуфигьан?
Тадарак тубун-хилин,
Ахас дахьутаригьан?

Хьимуд тарг акъуни вун,
Г1адатсуз, хараб дунья.
Зиндани, вун, дардарин,
Нахьакь, вафасуз, дунья

Агъул Ватан

Лец1ун багу ади жейранар суман,
Рут1 акъуна гъузуне килар суван.
Булахари акъая сурнан мукъам.
Бат1арди е хьидана Агъул- ватан

Жаннат суман ай а хье гьами чуллар,
Тук акъуна фац1уна а майданар.
Рушара а .акъай ширин магьнияр
Такабур е нур иц1а Агъул - ватан.

Зе ул къай хье дадарин ватаникъ
Шинникв ваъдай лакар ярхьу мукъарикъ
Ун лихьунде Магъу-дерен лец1варикъ.
Зе иркъурас ширин е Агъул-ватан

Ахсар иц1ай фагъуч1ай а къизил рагъ,
Нур лихьуна адине хьес ц1ае йагъ.
Фац1уна а тукари азман чайлах,
Бустан суман гуьрчег э Агъул-ватан.

Беневша

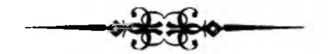
Ц1айи фагъч1у вазалас,
Ухшари вун, Беневша.
Т1убухъ хъайе т1убалин
Къаши вун зе, Беневша.

Ве ттур алле тукарис,
Зун икрами, Беневша.
Вал г1ашукъ хьу жегьилис,
Савкъат э вун, Беневша.

Дардари вун угучи,
Гьарай акъаф найичи.
Кумак закес кканехаб
Зун г1азури, Беневша.

Гьава суван т1авус-къуш
Фи ухьтани, Беневша.
Аладавес ве рангар,
Мугъаят ухь, Беневша.

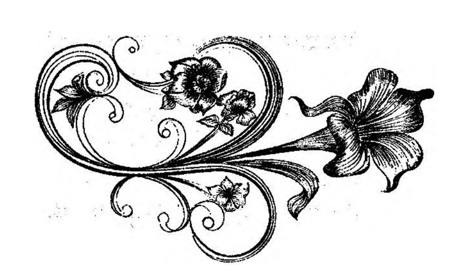
Угъал

Пашман бегьерарин дастта
Г1ячахъай, г1айнайриъ ахъай зуз,
Угъая угъал астта-астта,
Бикьу1 ирк1в зе акьай сикимсуз.

Т1инк1арин хъуркьая унер,
Хьу курар фикирдиъ вея хаб,
Иъ лухай эмк1и фацай г1у1нер,
Гьавай ац1ая гуьгьуьлдин къаб.

Хурая луьк1уьн г1айнайрин,
Хьеб лихьай угъалин авазил,
Гьак1ан т1инк1ар хъикая улерихъ…
Амма мишьтти хьуб дава лазим.

Гъургъ, угъал, зас дерди ягъарин,
Амма рух1ттис иц1ай тах1сир,
Нагагьис улил ади негъварин
Хъамакьа медра ваш зун есир.

БИЛБИЛИН АВАЗ

Билбилинф ий агъузар,
Багъди унхьу авазин.
Ирк1ура бе фи айчин,
Уп сара зус, Бядухъ руш?

Ч1ирари угъал суман,
Гуьгъуьлди, вун дивуни,
Хиял фийчи ирк1уран,
Уп сара зус, Бядухъ руш?

Эгьан ли бе матлаб,
Тукарин ц1абар кехъуб?!
Ли вас зун язукъ дахьуф
Фас ийчи уп, Бядухъ руш?

Ац1ая ирк1в гъашали
Музе угъали суман.
Фас бяефигъан сафил,
Уп сара зус, Бядухъ руш?

Бяя г1уммурдин исар,
Найхьуни вун, бахтавар?.
Фас хьуфийгъан вархал,
Уп сара зус, Бядухъ руш?

Ачух сирар ирк1уран
Мурадар ий г1умурдин.
Кимихьа зак тахсирар,
Кьисматари, Бядухъ руш.

ЗЕ КЬИСМАТ

Сад пуна дакъуна ракк,
Вун удигьас ушуни.
Муч1е хьуне рагъун ягъ.
Хулан кlалиб гулуне.

Хажалат таг1ди гъушас,
Гьударкуни хье курар.
Хье араяр дуз акъас,
Адайгьан дуйи дусттар?

Ве кlалибар агуна,
Инсанар ий г1аламат.
Гулуни вун ликь хьуна,
Дардар хьуни зас кьисмат.

Илгуни зун ул атай,
Ве ишкилис, кане кас.
Дардари зулум иц1ай,
Акъуне зе иркlв уцlас.

Хьед дахьуна рукъу тук,
Лашуни ве кизил зар.
Кьимат адайде ц1антук
Кехъуна а ве ц1абар.

***

Тукар хванас агъуч1у
К1илар лярх1 рагъус фуч1у
Кумак тин ваз фагъуч1у
Зе сир-гъам лагьиж макъа

Миннати чвес тиребар
Цантукар рукъас макъа.
Чун канеттис тин хабар
Зе ирк1в лап зарулди а

Тукул г1ашукь хьу билбил
Фи шириний авазар
Ми дуйил хьуна бахил
Тарг акъуни араяр

Уч зе г1ик1у чирагъий
Муч1е г1уши г1акв акьа
Гьел завас вархал хьуна
Зе гуьуг1уьл пашманди а

Суварин ругъу булах
Четин ваг1дай э даях
Че икрк1вар дарих дахьас
Тин закес биц1и уягъ

***

Вас зун, ирк1урал хьучи,
Хьидра шадлукъ хъубяси
Сарин тиреб ярхьуна
Негъвари ирк1в лахаси.

Вас зун, ирк1урал хьучи,
Уллер негъвари ц1аси
Г1аквнайрихъди дажик1иф
Жик1есива дабкканас.

Вас зун ирк1урал хьучи
Гуьгуьл зе ачух хьаси
Уьст аттай тиреб лухъай
Мукъамин жил хъуркъаси.

Медра бикъу дехьала,
Ирк1в тагъди зе лухаси.
Са фира герек хьаста,
Вас ирк1урал хъухьучи.

***

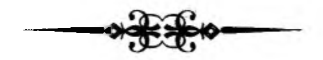
Алдайчира са абур
Вас вун э лап такабур.
Макьа ваш чин биябур
Ч1ире курарин гъудур

Фас акъафи саюр куман,
Гъушай гардани бе къан
Агвасра лайикь дава
Ламмусуз алчагъ инсан

Г1умурдин бяйа дах1ал
Жанди анда бе са х1ал
Бегъем хьунда пу ч1аллар
Гунагъарин чанта кьах1ал

Гулучира гьел бе тур
К1илис хьунда гьич г1акьул
Варийс тугьметар ярх1я
Кеттархьунда кие т1ул

Наси тунгул-г1амалар
Инсан вей пуна бахил?
Макъа сара къалатар,
Дахьас эллерис пахил.

***

Пара вахт э бав андай,
Зе йиркІв лап пашманди а.
Йархе йагъди бав дагвай,
Улер булахар вей а.

Зас хІуйа вун хъадагваф,
Хулан ракк ахъудураф...
Духтирар пара хьунай,
Ве жандис чара хьундай.

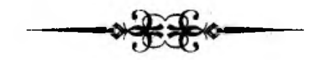
Аллахьти вун файшуне
Ми зун сатти илгуне...
Бав андай йатум хьуне,
Гьел зе херар керхьуне.

Агучи ухшарин кас,
Зе йиркІ тегІди лихай а.
Кандайва багулив хьас
Хиларис павар акъас...

Зун ваш ухІу цІантук ий,
Гьел къурахи рукьай а...
Вун завун къизил рагъ ий!
Зун мекІела угай а...

Бав пуна тур алейдеф,
Зурба кас дуйил хьуф э.
Баван хІурмет ихьундеф,
Къаргъишари ярхьуф э.

Гьел варийс э зе васи,
Баварис гиран дакьас.
Зун дугІайар акъаси-
Бавас джаннат насиб хьас!

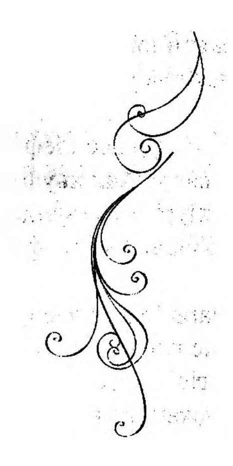
ВУН ВАРХАЛ ХЬУНИ

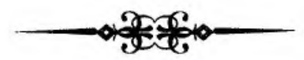
Ширин гIуммур ушуни...
Вун зал лихьу къаза э.
ИркI дардари ацIуни -
Йараб ме фи жаза э?

Хьел хажалат адини,
Сур сурис къимат ицIас.
Вун лап вархал акъуни,
Зас дунйагъ мучIи акъас.

Ме дунйал хьеш факъурай?
Хье бахтар кIилле хьуни.
Жиларна завар зурзай,
Хье гъарайар ушуни.

Вун зе багулив фандай,
Жан вахтари цIуруни.
Пашманди дардар акъай.
Хьин ме дунъйал илгуни...

ДАДАН ДАРД

Гьава суван хвана
Ахъуна а тукар.
Вун андай, дардуна
Г1ашай а булахар.

Фацуне зе нафас,
Адинаа зас дард.
Зун атуна, дуийлас
Вун ушуне, зе дад.

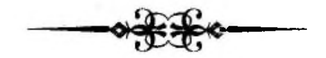
Завна жил к1аре хьуна,
Илгуне зун г1ашай.
Амма зе ирк1вура
Аме вун гъамиша.

Вей а йагъар г1ушар
Вахас фикир акьай.
Хурай ве китабар,
Гъургъай зун вахъай.

Чайлахил рангарин
Рагъухъан дивуне.
Вун дагвай ме дуйи,
Зун зарул хьуне.

Зас анда гьел дарман.
Муч1е хьуни а сувар.
Цулин угъал суман,
Дик1ай а зе негъвар.

Вун лик1инде тарихар,
Агъуларин савкьатари
Гьикаятар вун ахъакьу
Насиларин девлетари

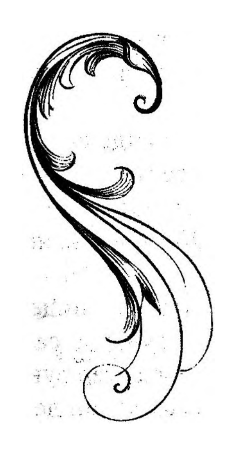
Ц1ЕК1ИНАР

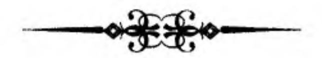
Мукьул-мукьул цекинар
Мур мурадар, бахтари,
Хье г1умурдин луьк1уьнар
Х1ел акъайде вахтари .

Ц1екинил хьуттар завал
Фас ицайда зус суал,
Фиши пуна бахтавар,
Ирк1урак кида хиял?

Дад на баби бахтавар,
Велед акьа эвлемиш .
Баб, акье сусас п1авар,
Хьурай ли вахъай вардиш.

Ц1ек1инар, жан, ц1ек1инар
Чун дагу кас дахьурай.
Ц1ек1ин акьа веледар,
Хьес хъуда ягъ дагурай.

Ц1ек1инил вес

(парень)

Ми зус бат1арди агвас....
Лахьуна ц1айе либас
Ккандиайчи зун агвас
Айванихъди шав ли вун.

(девушка)

Че айваникъ магъуза....
Гунт1 гъунаа ялурза
Къумширийс вун агваси
Жинди вахъай веста зун.

(парень)

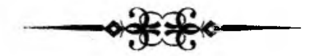
Ифан гвар гъуни хъахъ.....
Маржанар гардани ахъ
Ул ккетатай хутурфай
Булахилди шав ц1а вун.

(девушка)

Булах а пара вархай........
Къабахъас халкьар гъургъай
Че бабас хабар адай
Гьичра вакъай веста зун.

(парень)

Сай атучи зус тугьмет......
Гулай лухъунин "лезет"
Маккьа сара вун кьалат
Ц1ек1инариккди бяйда зун

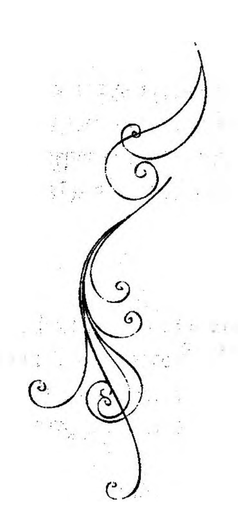

(девушка)

Ях1яр гьуни гьал ми зус.......
Багъанаяр кьадар суз.
Минатти, макьа ужуз,
Дуз ракьуас шаб ли вун.

(вместе)

Дахьас хьин пара х1алак....
Ирк1в мяртти ий, мез ширин,
Аллах хьурай гьес кумак,
Кьудара хъай веси хьин.

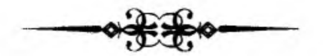
***

Вун кулакил лухъвайде
Жагвар калагъанива?
Рагъ агуна илхъайде,
Якьут маржан гъванива?

Ахъай заш вун гардани,
Лап багъа хIайкал суман.
Аттивайи майдани
Хиликъ ухуь кел суман.

Хъахи инсан вахъ абур
Тагъриф акъай кидиркIва.
Ини аллагьти сабур
НахIсунан ул кидиркьва.

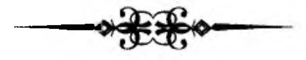
ПРЕКРАСНАЯ АГУЛКА

Агульских гор, ты лучик солнца ,
Манящий голос, как лёгкий бриз.
Ты волнуешь все сознанье
Мелодией чудесных грёз.

Стройна, красива, безупречна,
Вся истина в красе твоей.
Легка, пушиста, как снежинка.
Тебя воспевает соловей.

Луноликая и несравненна...
Ты, вершинам гор подобна.
От твоей улыбки милой,
Солнце становится игривей.

Трепетная звезда-ночного неба,
Ты, омытая дождями, цветок.
Агулка! Мечта восточного поэта,
Во власти чар твоих навек!...

Агулькая принцесса

Красавица агульских гор,
Наполнен тайнами твой взор.
Чертами нежного лица,
Волнуешь юные сердца

Припев:

Ты, агульская принцесса,
Ты живешь в краю небесном.
Ты, нежна и благородна,
Райским гуриям подобна.

Светла, прекрасна и стройна,
Ты опьяняешь без вина.
Ты, в небе яркая звезда,
Поэта вечная мечта.

Припев:

Ты, агульская принцесса,
Ты живешь в краю небесном.
Ты, нежна и благородна,
Райским гуриям подобна.

Зарей окрасился восток,
И ты сияешь как цветок,
В саду безумный соловей
Поет о красоте твоей.

Припев:

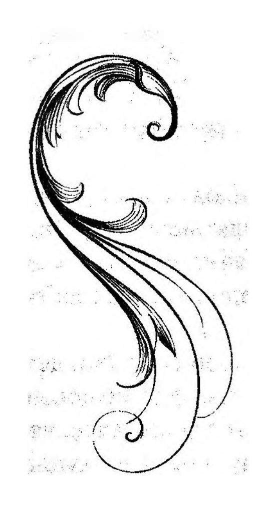
Ты, агульская принцесса,
Ты живешь в краю небесном.
Ты, нежна и благородна,
Райским гуриям подобна.

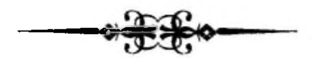

От ревности к тебе у роз,
В глазах сверкают капли слез.
Твой голос флейтой золотой,
Влюбленных манит за собой.

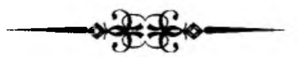
Припев:

Ты, агульская принцесса,
Ты живешь в краю небесном.
Ты, нежна и благородна,
Райским гуриям подобна.

БИЛБИЛИН АВАЗ

Литературно-художественное издание

Омаров Габибуллагь Омарович
Омарова Сабират Габибуллаевна

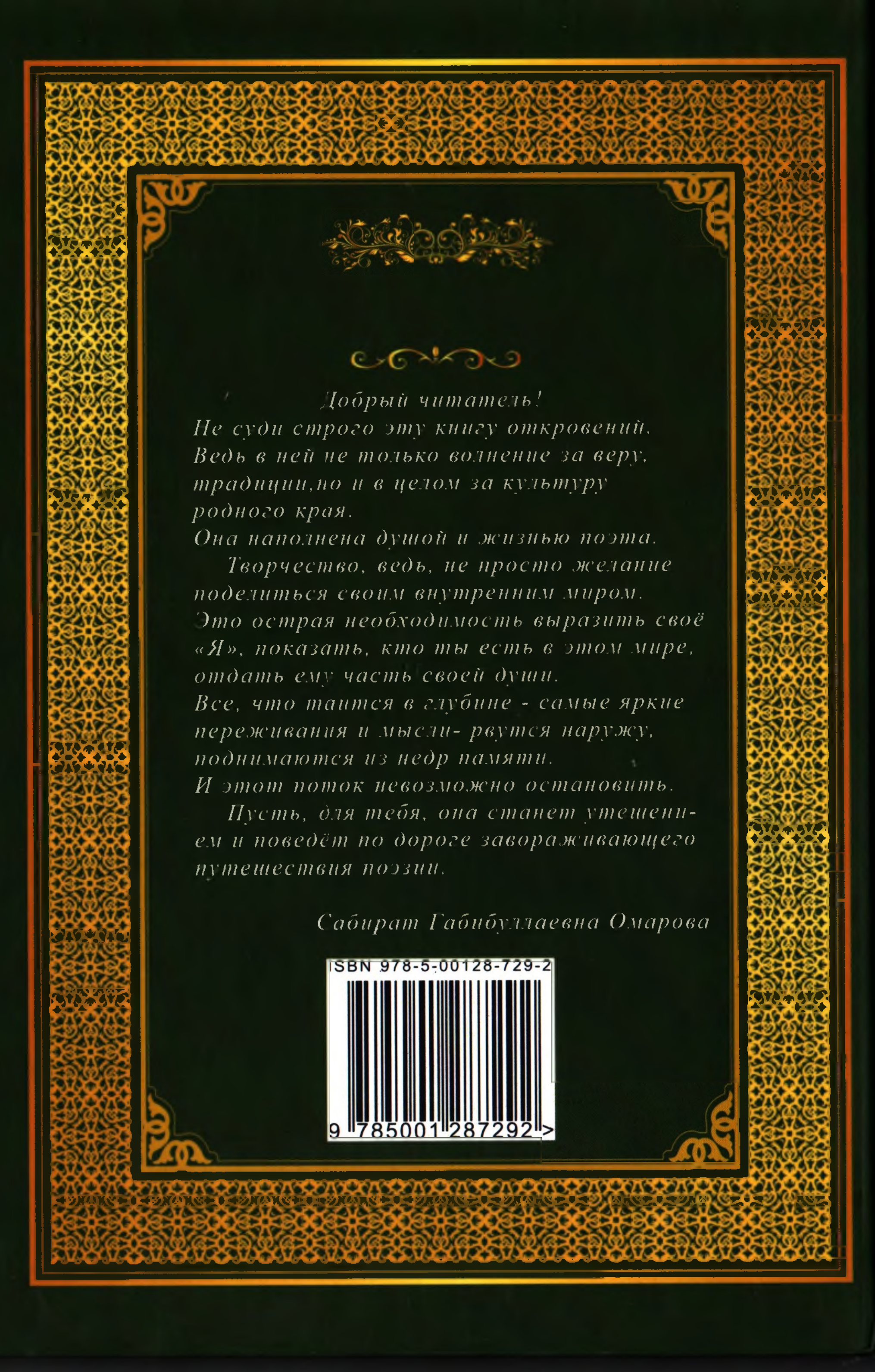
Аманат

Подготовка оригинал-макета *Магомедов Г.Х.*
Дизайн обложки *Магомедов Г.Х.*

Подписано в печать 12.07.2021 г. Формат $60 \times 84^1/_{16}$.
Гарнитура «Таймс». Бумага офсетная. Печать ризографная.
Усл. п. л. 12,4. Уч.-изд. л. 3,2. Тираж 500 экз. Заказ №21-07-729.

Отпечатано в типографии АЛЕФ
367002, РД, г. Махачкала, ул. С.Стальского 50, 3 этаж
Тел.: +7 (8722) 935-690, 599-690, +7 (988) 2000-164
www.alefgraf.ru, e-mail: alefgraf@mail.ru

Добрый читатель!
Не суди строго эту книгу откровений.
Ведь в ней не только волнение за веру, традиции,но и в целом за культуру родного края.
Она наполнена душой и жизнью поэта.

Творчество, ведь, не просто желание поделиться своим внутренним миром.
Это острая необходимость выразить своё «Я», показать, кто ты есть в этом мире, отдать ему часть своей души.
Все, что таится в глубине - самые яркие переживания и мысли- рвутся наружу, поднимаются из недр памяти.
И этот поток невозможно остановить.

Пусть, для тебя, она станет утешением и поведёт по дороге завораживающего путешествия поэзии.

Сабират Габибуллаевна Омарова

ISBN 978-5-00128-729-2
9 785001 287292 >